

Receive Date:

4/7/2023

Accept Date:

4/11/2023

**Research
Article**

Vol. 20, No.1, Serial 37

Spring & Summer
2023

pp.: 79-98

Challenges And Solutions Of Education In Elementary Multi-Grade: A Narrative Research

DOI: 10.22070/TLR.2023.16959.1350

Khatoon Alipour¹, Marzieh Dehghani², Mohammad Javdipour³

1. *Ph.D. Candidate in Curriculum Studies, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.*
Email: Alipour.kh@ut.ac.ir
2. *Associated Professor, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. (Corresponding Author)*
Email: Dehghani_m33@ut.ac.ir
3. *Associated Professor, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.*
Email: Javadipour@ut.ac.ir

Abstract

Introduction: It is obvious that new multi-level teachers should look for solutions to deal with the challenges they face. Narratives of more experienced elementary school teachers lead to knowledge management and rebuilding the professional identity of their colleagues. Purpose of the article is also to narrate the challenges and solutions of education in elementary multigrade teachers.

Method: research was conducted with a qualitative approach and narrative research method. Sampling was done in a targeted way and with a criterion strategy, accessible. Data were collected through observation, interview and field notes. The data was analyzed with Lichman's model and the findings were expressed in 12 interwoven narratives, whose conceptual map was mentioned for greater clarity. Validation was achieved from triangulation, negative or contrasting case analysis, membercheck and the supervision of two faculty members of Tehran University.

Results: The findings showed that: lack of time, task interference, job motivation and attitude, teacher training and professional development, textbooks, useless guidelines, heterogeneous and different students, parents of students, working children and selling girls, lack of budget and the possibilities and simultaneity of several challenges with the spread of Corona was one of the challenges of teaching in a multi-grade class. Management of a multi-grade class (time management, mastering the content and lesson plan, integrating content, using project-oriented and caliphate methods, carpeting the classroom, grouping etc.), not responding to the circular and not participating in unnecessary meetings with previous coordination, focusing on students' learning, seeking cooperation from local institutions, paying attention to the teacher recruitment process and his qualifications, paying attention to curriculum literacy, mutual adaptation, Using the help of a consultant, cultural awareness of the context of the village, paying attention to sexual education, patience and divine beliefs of the teacher, using global experiences, taking advantage of the local capacity of the village were among the solutions to deal with these challenges.

Journal of
**Training &
Learning
Researches**

Receive Date:
4/7/2023

Accept Date:
4/11/2023

**Research
Article**

Vol.20, No.1, Serial 37

Spring & Summer
2023

pp.: 79-98

Discussion and Conclusion: The teacher who was worried about the challenges was the kind teacher who wanted to achieve the flourishing of students' talent by enduring countless sufferings.

Keywords: Narrative inquiry, elementary multi-grade class, rural teachers' experience, Challenges and solutions.

روایت پژوهی چالش‌ها و راهکارهای آموزش در چندپایه ابتدایی

DOI: 10.22070/TLR.2023.16959.1350

خاتون علی پور^۱، مرضیه دهقانی^۲، محمد جوادی پور^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
Email: Alipour.kh@ut.ac.ir
۲. دانشیار، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
Email: Dehghani_m33@ut.ac.ir
۳. دانشیار، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، تهران، ایران.
Email: Javadipour@ut.ac.ir

چکیده

مقدمه: آموزگاران چندپایه، عموماً «مدیر-آموزگار» هستند. بدیهی است نو آموزگاران چندپایه برای مقابله با چالش‌هایی که با آن مواجه‌اند به دنبال راهکار باشند. نگارش روایت آموزگاران چندپایه ابتدایی موجب مدیریت دانش و بازسازی هویت حرفه‌ای دیگر همکارانشان می‌شود هدف مقاله هم روایت پژوهی آنان از چالش‌ها و راهکارهای آموزش در چندپایه ابتدایی است.

روش: پژوهش با رویکرد کیفی و روش روایت پژوهی انجام شد. نمونه‌گیری به شیوه هدفمند^۱ و با راهبرد ملاکی^۲، در دسترس^۳ انجام شد. داده‌ها از طریق مشاهده، مصاحبه و یادداشت‌های میدانی گردآوری شد و با مدل لیچمن تحلیل شد. یافته‌ها در ۱۲ روایت درهم‌تنیده بیان گردید که برای شفافیت بیشتر، نقشه مفهومی آن ذکر گردید. اعتباریابی یافته‌ها از «مثلث سازی»، «تحلیل مورد منفی یا متباین»، «بازبینی تحقیق به وسیله مشارکت کنندگان^۴ و نظارت دو نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران حاصل شد.

نتایج: یافته‌ها نشان داد که؛ کمبود وقت، تداخل وظیفه، انگیزه و نگرش شغلی، تربیت معلم و توسعه حرفه‌ای، کتاب‌های درسی، بخشنامه‌های بی‌فایده، دانش آموزان ناهمگون و متفاوت، اولیاء دانش آموزان، کودکان کار و فروش دختران، کمبود بودجه و امکانات و هم‌زمانی چند چالش با شیوع کرونا از چالش‌های معلمان بود. مدیریت کلاس چندپایه (مدیریت زمان، تسلط بر محتوا و طرح درس، تلفیق محتوا، استفاده از روش‌های خلیفه‌ای، موکت کردن کلاس درس و...)، عدم شرکت در جلسات غیرضروری با هماهنگی قبلی، تمرکز بر یادگیری دانش آموزان، همیاری جستن از نهادهای محلی، توجه به فرایند جذب معلم و صلاحیت‌های وی، توجه به سواد برنامه درسی، انطباق متقابل، استفاده از کمک مشاور، آگاهی فرهنگی از بافت، تربیت جنسی، صبوری و باورهای الهی معلم، استفاده از تجربیات جهانی، استفاده از ظرفیت محلی از جمله راهکارهای مقابله این چالش‌ها بودند.

بحث و نتیجه‌گیری: آموزگار گله‌مند از چالش‌ها، همان آموزگار خیری بود که با تحمل رنج بی‌شمار می‌خواست به شکوفایی استعداد دانش آموزان دست یابد.

کلیدواژه‌ها: روایت پژوهی، کلاس چندپایه ابتدایی، تجربه زیسته آموزگاران روستایی، چالش‌ها و راهکارها.

نشریه علمی

پژوهش‌های آموزش و یادگیری

دوره ۲۰، شماره ۱، پیاپی ۳۷
بهار و تابستان ۱۴۰۲
صص: ۷۹-۹۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۱۳

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol. 20, No. 1, Serial 37

Spring & Summer
2023

pp.: 79-98

¹ Purposive sampling

² Criterion based

³ Convenience

⁴ Member check

مقدمه

برای مقابله با تعداد کم دانش‌آموزان ثبت‌نام‌شده در مدرسه - که ممکن است در پی عواملی مثل دورافتاده بودن مدرسه، فقر، کاهش رشد جمعیت یا شیوع بیماری‌های واگیردار مانند کرونا^۱ ایجاد شود [۱] - کلاس‌های «چندپایه^۲» ایجاد شدند [۲:۴]. «کلاس چندپایه» معانی مختلفی ندارد اما در قالب واژگان گوناگونی از جمله: کلاس درس آمیخته^۳ و چندسطحی^۴ مطرح می‌شود و به این معنی است که در یک کلاس درس، بیشتر از یک پایه تحصیلی تحت نظر یک آموزگار درس می‌خوانند [۵].

آموزگاران چندپایه، عموماً «مدیر-آموزگار» هستند. بدیهی است نوآموزگاران چندپایه یا کسانی که تجربه کمتری در آموزش چندپایه دارند برای انجام هم‌زمان دو وظیفه مدیریت و آموزگاری، با چالش‌های زیادی مثل کمبود زمان و زیاد بودن کتاب‌های درسی و مدیریت کلاس درس و مدرسه روبرو شوند و برای غلبه بر این چالش‌ها به دنبال راهکار باشند. از این رو تجارب زیسته دیگر آموزگاران می‌تواند برای آنان مفید باشد. به همین دلیل روایت پژوهی آموزگاران چندپایه در رابطه با چالش‌ها و راهکارهای آموزش ضرورت و اهمیت پیدا می‌کند؛ زیرا با روایت پژوهی، تجارب زیسته بازنمایی می‌شود و آموزگاران می‌توانند بدین طریق به بازسازی هویت حرفه‌ای و توسعه حرفه‌ای بپردازند. همچنین اشتراک و مدیریت دانش از طریق بیان تجارب زیسته‌ای اتفاق می‌افتد که در محیط زندگی به دست می‌آید [۶]. در این میان مهم و ضروری است که در این زمینه به روایت‌های آموزگاران چندپایه ابتدایی توجه نماییم زیرا ۴۹۹۱۴ کلاس از ۵۰۶۳۴ کلاس چندپایه در ایران، کلاس‌های چندپایه ابتدایی بودند [۷]. همچنین در سطح بین‌المللی، آموزش ابتدایی اجباری است و توجه به آن، کیفیت آموزش و عدالت آموزشی را برای افراد جامعه در پی خواهد داشت [۸:۹؛ ۱۰].

بررسی پیشینه حاکی از آن بود که روایات و تجارب زیسته‌ی آموزگاران چندپایه خارج از کشور را می‌توان در رابطه با تدریس [۱۱:۱۲؛ ۱۳؛ ۱۴]، چالش‌های قبل کرونا^۵ [۱۵] و بعدازآن [۱۶؛ ۱۷]، احساسات دخیل در مواجهه با کلاس چندپایه [۱۸]، پیامدهای برنامه درسی جدید [۱۹]، مدیریت منابع تدریس [۲۰]، تدریس در مدارس بومی [۲۱:۲۲؛ ۲۳؛ ۲۴؛ ۲۵؛ ۲۶؛ ۲۷؛ ۲۸] مورد توجه قرار داد. درصدد پاسخ به این سؤال هستیم که آموزگاران چندپایه

بررسی پیشینه داخلی [۲۹؛ ۳۰؛ ۳۱؛ ۳۲؛ ۳۳؛ ۳۴؛ ۳۵؛ ۳۶؛ ۳۷؛ ۳۸؛ ۳۹؛ ۴۰؛ ۴۱؛ ۴۲؛ ۴۳؛ ۴۴؛ ۴۵؛ ۴۶]، حاکی از آن بود که تجارب زیسته‌ی آموزگاران چندپایه داخل کشور در مناطقی به‌غیراز تهران و در رابطه با مزیت و محدودیت کلاس‌های چندپایه، عوامل مؤثر بر عملکرد آموزگاران، راهبردهای برقراری ارتباط مؤثر، آسیب‌ها و چالش‌های برنامه درسی و آموزش مجازی حین کرونا بررسی شده است. به‌طورکلی یافته‌ها و نتایج پیشینه پژوهشی نشان داد که آموزگاران چندپایه با چالش‌هایی نظیر؛ نبود زیرساخت‌های آموزشی (مثل قطعی برق و عدم دسترسی به اینترنت و امکانات دیجیتال)، مشکلات رفت‌وآمد و نبود امنیت جانی برای آموزگار، پرخاشگری و قلدری دانش‌آموزان، حجم زیاد کتاب‌های درسی و زمان کم برای تدریس، تداخل وظایف مدیریتی با وظایف آموزشی معلم چندپایه، برگزار نشدن دوره‌های ضمن خدمت خوب، نگرانی درباره مدیریت کلاس و مدرسه که در نتیجه ابهام و عدم قطعیت است و همچنین نبود باور در آموزگار (که در نتیجه کمبود امکانات در مدارس چندپایه است)، همچنین ابهام در چگونگی کاربست رویکرد ساختن گرا و مشارکتی در تدریس درس‌های مختلف، تدریس ریاضی، تدریس فارسی و علوم، چگونگی ارزشیابی، همچنین با چالش حضور دانش‌آموزان دیرآموز در بین دیگر دانش‌آموزان و به‌طورکلی حضور دانش‌آموزان با توانایی یادگیری متفاوت، چند فرهنگی و دوزبانه، همچنین مشکلات فرهنگی، بی‌تفاوتی و عدم توجه والدین به تربیت و تحصیل دانش‌آموزان چندپایه خود مواجه هستند. برای غلبه بر این چالش‌ها راهکارهایی نظیر؛ فداکاری و از خودگذشتگی آموزگار، جلب مشارکت نهادهای محلی، آموزش چهره به چهره، تدریس خلیفه‌ای، تدریس تلفیقی، آگاهی بخشی فرهنگی، مخاطب شناسی و آگاهی از بافت فرهنگی، اسکان در محل روستا، توجه به خودکارآمدی و خود راهبری، عدم توجه به کاغذبازی‌های اداری و تشکیل گروه‌های یادگیری با همکاران و انتقال تجربیات را ارائه کردند.

در کل بررسی پیشینه نشان داد در رابطه با روایت‌های آموزگاران چندپایه ابتدایی استان تهران پژوهشی انجام‌نشده است. وجود این خلأ پژوهشی به همراه آنچه قبلاً در مورد ضرورت و اهمیت توجه به روایت پژوهی چالش‌ها و راهکارهای آموزش چندپایه ابتدایی ذکر گردید؛ موجب شد که این پژوهش در روستاهای استان تهران پی گرفته شود و ابتدایی از چالش‌ها و راهکارهای آموزش چه روایاتی دارند؟

⁴ Multi-level

⁵ COVID-19

¹ Covid-19

² Multi-Grade

³ Mixed-classes

روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش روایت پژوهی انجام شده است. مبنای نظری پژوهش روایی از تصور دیویی نسبت به تجربه نشئت می‌گیرد که بعدها توسط کانلی و کلاندینین^۱ توسعه یافت. چهار خصیصه پژوهش روایی؛ زیستن، گفتن، بازگو کردن و باز زیستن می‌باشد [۴۷]. هدف مقاله حاضر روایت پژوهی چالش‌ها و راهکارهای آموزش چندپایه ابتدایی است. کتاب «ایل من، بخارای من» از زنده‌یاد دکتر بهمن بیگی نشان می‌دهد که می‌توان به روایت‌های تعداد معدودی راوی (حتی یک نفر) تکیه کرد. علاوه بر این اطلاعات شفاهی دریافت شده از راهبر آموزشی منطقه ۵ آموزش و پرورش حاکی از آن بود که در شهر تهران فقط دو منطقه از مناطق شهر کلاس چندپایه دارند که تعداد مدیر-آموزگار آن‌ها هم محدود بود. دریافت‌های ابتدایی از جستجوی اولیه برای جذب مشارکت‌کنندگان مبنی بر سابقه درخشان یکی از آموزگاران در منطقه ۱۹ و همچنین

دسترسی پژوهشگر، سبب شد که در پژوهش حاضر روایت‌های مدیر-آموزگار مجرب روستای پلاتین منطقه ۱۹ تهران با حداقل ۱۵ سال سابقه تدریس در چندپایه ابتدایی که در سطح کشور هم دستاوردهایی داشتند به‌عنوان مشارکت‌کننده اصلی پژوهش مدنظر قرار گیرد. علاوه بر این به‌منظور تکثر و غنای تحقیق [۴۷] و همچنین برای ورود دقیق به موضوع و مقایسه با دیگران شباهت یافته یا دیگران متفاوت یا دیگران متضاد (چنگ^۲ به نقل از عطاران و همکارانش) [۴۸]. از روایت‌های دیگر آموزگاران چندپایه منطقه ۱۹ و راهبران آموزشی هم استفاده شد. در واقع نمونه‌گیری به شیوه هدفمند^۳ و با بهره‌مندی از راهبر ملاکی^۴، در دسترس^۵ انجام شد. تمایل به حضور بلندمدت در پژوهش و حداقل ۵ سال تجربه تدریس چندپایه ابتدایی از ملاک‌های انتخاب آنان بود. به‌منظور رعایت اخلاق پژوهشی برای مشارکت‌کنندگانی که تمایلی به انتشار نام واقعی خود نداشتند از نام مستعار استفاده شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های مشارکت‌کننده در پژوهش

مصاحبه‌شونده	نام و نام خانوادگی	سابقه تدریس	سابقه در چندپایه	سمت
مشارکت‌کننده اصلی	خانم حمیرا نصیری	۳۰ سال	۱۵ سال	مدیر-آموزگار چندپایه
مصاحبه‌شونده شماره یک	خانم ساعی (مستعار)	۱۵ سال	۱۰ سال	آموزگار چندپایه
م.ش شماره دو	آقای اکبری (مستعار)	۵ سال	۵ سال	مدیر-آموزگار چندپایه
م.ش شماره سه	آقای عزیزخانی (مستعار)	۳۱ سال	۳۱ سال	راهبر آموزشی
م.ش شماره چهار	آقای غلامی (مستعار)	۳۰ سال	۱۲ سال	آموزگار چندپایه
م.ش شماره پنج	خانم زهره مرادمند	۲۹ سال	۱۲ سال	راهبر آموزشی

مختلفی از تحلیل مثل یادداشت میدانی، توصیف و استعاره استفاده شد.

به منظور شفاف سازی تجزیه و تحلیل داده های روایی، نمونه‌ای از کدگذاری متن پیاده سازی شده حاصل از مصاحبه یکی از مشارکت‌کنندگان پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:

«مشکل دیگه ما کمبود بودجه (۱) است؛ مثلاً وقتی رفتم کارنامه‌ی پسر خودمو بگیرم دیدم به کاور کارنامه دارن و خیلی تمیز و مرتب. ما از این جور چیزا نداریم (۱-۱). ما کلاً نمیتونیم از اینکارا برای بچه‌ها انجام بدیم (۲-۱). کارهای فوق‌العاده در مدارس ما تعطیله (۳-۱). مگر اینکه خود معلم بخواد جهادی کنه (۲) که کارهایی خارج از تدریس و درس انجام بده (۱-۲) که همه‌ی این‌ها مستلزم هزینه توسط همکاره (۲-۲) مثلاً ما امسال هیچ سرویسی برای همکارمون نداشتیم (۳). هر چی به اداره گفتیم. سرویس بزارید برای

برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه، مشاهده و یادداشت‌های میدانی و مکالمه‌های غیررسمی استفاده شد که بدین منظور نویسنده اول در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ به مدت ۸ ماه به‌عنوان مشاهده‌گر و کارآموز در مدارس حضور یافت. طی این مدت، حداقل ۱۰ جلسه مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد. طول زمان هر جلسه حداقل ۶۰ دقیقه و حداکثر ۱۸۰ دقیقه برآورد گردید. در پژوهش روایی مرز میان محقق و مشارکت‌کنندگان محو می‌شود [۴۷]. از این‌رو در تجزیه و تحلیل داده‌ها و بیان یافته‌ها که از ابتدای ورود به میدان پژوهش شروع گردید؛ مرز «من» محقق با «من» مشارکت‌کننده محو شده است. تحلیل داده‌ها با مدل لیچمن (به نقل از عطاران) و بیان یافته‌ها در قالب روایی و به‌صورت تفسیری و غنی با یادآوری عاطفی (احساسی) انجام پذیرفت که با عنصر زمان و مکان پیوند خورده است و در آن از انواع

⁴ Criterion based

⁵ Convenience

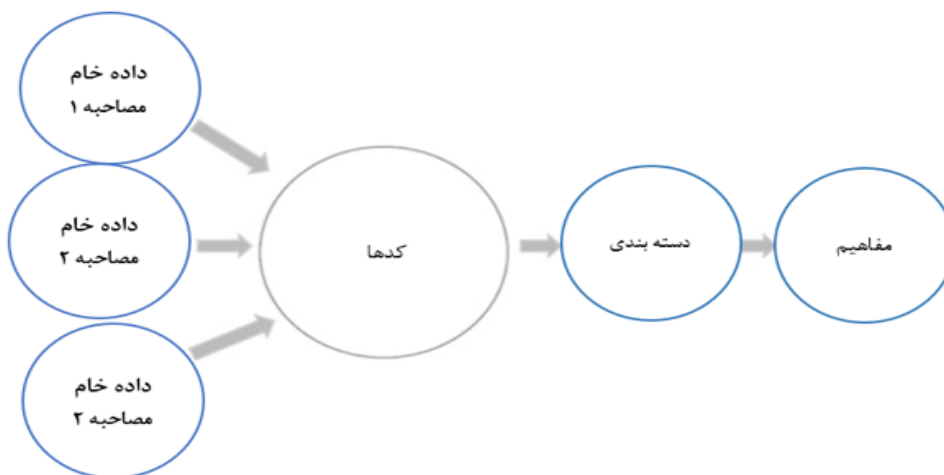
¹ Connelly & Clandinin

² Chang

³ Purposive sampling

...در این بین دانش‌آموزی به نام ابوالفضل وارد مدرسه می‌شود و می‌گوید آمده‌ام کارنامه‌ام را بگیرم (۳-۴). مشارکت‌کننده به وی می‌گوید باید مادرت می‌آمد (۵) ولی مشکلی نیست. «(م.ش.شماره دو).

همکاری که قبول زحمت کرده (۳-۲) و در این بیماری میاد مدرسه (۴-۲). به‌زور تقریباً ده روزی سرویس گذاشتن (۱-۳) که کرونا شد... اولیا چون سواد ندارند (۴) یا سواد کار با گوشی ندارند (۴-۱)، از نظر فرهنگی ضعیف (۲-۴).

شکل ۱. مراحل تجزیه و تحلیل داده‌های روایی [۳۶]

جدول ۲. نمونه‌ای از کدگذاری

کدها	دسته بندی	مفاهیم
مشکل دیگه ما کمبود بودجه است/ ما از این جور چیزا نداریم/ نمیتونیم از اینکارا برای بچه‌ها انجام بدیم/ کارهای فوق‌العاده در مدارس ما تعطیله/	نداشتن منابع مالی	کمبود بودجه و امکانات
هیچ سرویسی برای همکارمون نداشتیم/ به‌زور تقریباً ده روزی سرویس گذاشتن	نبود سرویس رفت‌وآمد	
مگر اینکه خود معلم بخواد جهادی کنه/ کارهایی خارج از تدریس و درس انجام بده/ مستلزم هزینه توسط همکاره/ همکار قبول زحمت کرده/ در این بیماری میاد مدرسه	انگیزه بالا	نقش انگیزه بالای آموزگار
اولیا سواد ندارند/ سواد کار با گوشی ندارند/ از نظر فرهنگی ضعیف/ دانش‌آموز کارنامه می‌گیرد	بی‌سوادی اولیا	چالش مربوط به اولیا دانش
دانش‌آموز کارنامه را می‌گیرد درحالی‌که باید مادرت می‌آمد	بی‌توجهی اولیا به تعلیم	آموزان

بافت پژوهش (مشارکت‌کننده‌ی اصلی و مدرسه)

خانم حمیرا نصیری، مدیر-آموزگار دبستان ایمان روستای پلانین منطقه ۱۹ تهران، با ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت-که حداقل ۱۵ سال آن در کلاس‌های چندپایه بوده - ۶ سال مدرس برتر کشوری شدند. به اذعان همکارانشان - در زمینه برگزاری دوره‌های ضمن خدمت چندپایه در سطح کشور، مدرسه‌سازی و تألیف کتاب‌هایی مثل «سناریوهای آموزشی چندپایه از طراحی تا اجرا» دستاوردهای درخشانی دارند. دبستان ایمان در حدود ۲۰۰۰ مترمربع است. داخل حیاط و ساختمان سرویس بهداشتی هست. سرسره و الاکلنگ هم در گوشه‌ای از حیاط مدرسه به چشم می‌خورد. این مدرسه ۱۳ دانش‌آموز پایه اول داشت که الان حدوداً ۱۱ نفر آنان مدرسه می‌آیند. ۳ نفر دانش‌آموز پایه دوم، ۳

اعتباریابی پژوهش از «مثلث‌سازی»، «تحلیل مورد منفی یا متباین»، «بازبینی تحقیق به‌وسیله مشارکت‌کنندگان» [۴۷] و نظرات دو نفر از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه تهران حاصل شد.

نتایج

اجرای روایت‌ها در بستر زمان، مکان و تحولات زندگی شخص مطالعه می‌شود [۴۷]. از این‌رو در ابتدا، بافت پژوهش که شامل ویژگی‌های مشارکت‌کننده اصلی و توصیف مدرسه است بیان می‌شود و سپس یافته‌ها برای هدف پژوهش (روایت پژوهی) چالش‌ها و راهکارهای آموزش در چندپایه ابتدایی در قالب ۱۲ روایت درهم‌تنیده مطرح می‌شود.

¹ Member check

پنجم و ۱ نفر دانش‌آموز پایه ششم در این مدرسه تحصیل شامل آن می‌شود، می‌تواند به چالش کمبود وقت فائق شود [۵۰]. خانم نصیری سه بعد برای مدیریت کلاس‌های چندپایه در نظر گرفته‌اند که شامل آموزگار، کلاس و دانش‌آموزان می‌شود. آموزگار با برنامه‌ریزی، کنترل کلاس، استفاده از زمان و همچنین با مدیریت شرایط فیزیکی کلاس، مواد آموزشی و فعالیت‌های کلاسی و همچنین مدیریت رفتار دانش‌آموزان، روابط میان آنان و تقسیم‌بندی وظایف میان آنان و زمان‌بندی تکالیف به مدیریت صحیح کلاس می‌پردازد [۵۱].

«ایشان با ترکیب بحث گروهی و مطالعات فردی، نقشی فراتر از یک سخنران دارند؛ و به‌مانند یک رهبر ارکستر [۵۲] به هماهنگ‌سازی فعالیت‌ها در راستای اهداف درسی می‌پردازند. این آموزگار مجرب برای مدیریت بهتر کلاس درس تمام کلاس را موکت کرده‌اند. چنین چیزی را در هیچ‌یک از مدارس منطقه مشاهده نکردم. مطالعه یادداشت‌های آقای عبدالمحمد شعرانی - معلم کوچک‌ترین مدرسه‌ی چندپایه کشور - حاکی از آن بود که او هم از موکت کردن کلاس برای مدیریت بهتر بهره می‌برند» (یادداشت پژوهشی).

«به‌وسیله موکت کردن کلاس می‌تونم بچه‌ها رو راحت‌تر گروه‌بندی کنم. بچه‌ها دیگه کفش پاشون نیست. اذیت نمیشن. اگر لوازمشون افتاد پایین درگیر جمع‌کردن اونا نمیشن...» (مشارکت‌کننده اصلی).

تصویر ۱ و ۲- مدیریت کلاس چندپایه

دانش‌آموز پایه سوم، ۶ دانش‌آموز پایه چهارم، ۲ دانش‌آموز پایه می‌کنند.

چالش: وقت طلاست (کمبود وقت)

اولین بار که با خانم نصیری تماس گرفتیم؛ آب پاکی را روی دستم ریختند و گفتند: «سر کلاس هستم و الان وقت برام با ارزشه؛ بعداً تماس بگیرید». با شنیدن پاسخ خانم نصیری فهمیدم منطقی است که کمبود وقت را از چالش‌های آموزگار چندپایه محسوب کنیم [۴۹]. چنانچه مشاهده کلاس همکارانشان (مشارکت‌کنندگان فرعی) هم تأییدی بر این امر بود اما برخلاف انتظار و برخلاف دیگر همکارانشان ایشان کمتر با این چالش مواجه بودند زیرا توانسته بودند بر اساس تجربه مدیریت کلاس را به‌خوبی انجام دهند.

«اوایل شروع کارم، من مسئول تدریس دو سه تا کلاس بودم. خیلی سخت بود ... وقت برای معلم چندپایه طلاست. با مدیریت زمان و حذف کارهای اضافی میشه به این مشکل غلبه کرد» (م.ش شماره چهار).

راهکار: معلم به‌مثابه‌ی رهبر ارکستر (مدیریت

کلاس‌های چندپایه)

«من بعد از این همه‌سال کمتر دچار کمبود وقت میشم. معلم برای مقابله با کمبود وقت نیاز به تجربه داره. کسی که می‌خواهد معلم چندپایه بشه نباید از چندپایه شروع کنه. اول باید معلم تک‌پایه باشه، چم و خم کار دستش بیاد بعد بره چندپایه. فعالیت‌های کلاس رو به‌صورت هم‌زمان تنظیم می‌کنم وقت کلاس‌ها هدر نره. تسلط معلم به محتوا بی‌تأثیر نیست. معلمی که به محتوای کتاب‌های درسی تسلط نداشته باشه به چه کنم چه کنم می‌افته وقتش تلف میشه. طرح درس‌ها رو طوری تنظیم می‌کنم که مباحث مشترک رو باهم بگم. طرح درس‌ها رو حفظ شدم بعد از این همه کار کردن. مثلاً یک نقشه‌ی ایران روی تخته نصب می‌کنم و بعد پرچم ایران رو به‌شون نشون می‌دم. با این روش تلفیقی درس «ای» اول از پایه اول، درس پرچم ایران از پایه دوم، درس ایران ما آرش کمانگیر و سرود ملی رو هم از پایه‌های بعدی رو تدریس می‌کردم. وقتی می‌خواهم درس ریاضی رو به بچه‌ها تدریس کنم مبحث کسرها رو باهم تدریس می‌کنم، یا مبحث جمع‌ها رو باهم تدریس می‌کنم. مثلاً پایه اول جمع رو یاد می‌گیره، پایه دوم جمع و منهای سه‌رقمی ... درس برای پایه‌های بالا مرور میشه و پایه‌های پایین درس جدید یاد می‌گیرن.» (مشارکت‌کننده اصلی).

درواقع سازمان‌دهی و مدیریت مؤثر زمان از جمله مهارت‌هایی است که آموزگاران چندپایه با کسب آن از هدر رفت وقت جلوگیری می‌کنند. به‌عبارت‌دیگر آموزگار از طریق مدیریت کلاس درس که سازمان‌دهی و مدیریت زمان هم

چالش و راهکار: یکی برای همه (تداخل وظیفه‌ی

مدیریت و آموزگاری)

تداخل وظایف مدیریت و آموزگاری یک چالش است. خانم نصیری در پایان‌نامه‌ی خود اشاره کرده‌اند که یکی از مشکلات معلمان چندپایه اجرای مقررات و قوانین در چندپایه و انتظارات بیش‌ازحد از این معلمان است [۵۳].

ایشان برای مقابله با این چالش، علاوه بر حذف برنامه‌های غیرضروری؛ موزی با ساعت کلاس به امور مدیریتی مثل پاسخگویی به مراجعه‌کنندگان یا اولیاء نمی‌پردازند و تلاش می‌کنند با قرار قبلی یا از طریق تلفن به سؤالات پاسخ دهند و عموماً با اطلاع قبلی هم در جلسات اداره شرکت نمی‌کنند. برای اموری مثل تمیز کردن کلاس هم از دانش آموزان علی‌الخصوص دانش آموزان پسر در پایه‌های بالاتر کمک می‌گیرند. برای امور دیگر مدرسه مثل تعمیرات علاوه بر اعضای خانواده خود، از نهادهای محلی و مردم روستا کمک می‌گیرند.

«ممکنه بین تدریس اولیا بیان یا از اداره کاری داشته باشن مجبوریم که بچه‌ها رو رها کنیم و ببینیم کار چی هست... مسئولین اعتراض دارن که چرا جلسات نیستید میگم نمی‌تونم بچه‌ها رو رها کنم...» (م.ش شماره دو).

«مدرسه‌ی روستایی مستخدم نداره دفتردار و معاون نداره. باید معلم خودش انجام بده. معلم باید کارهای دفتری مدرسه رو انجام بده، اگر بخشنامه‌ای هست باید به اداره ببره...» (م.ش شماره چهار).

«به خاطر موکت بودن کلاس، میتونم جاروی دستی رو به بچه‌ها بدم که هرکسی زیر میزش رو جارو بزنه. برای راحتی و بهداشت بچه‌ها هم خوبه. عموماً جلسات اداره رو با هماهنگی قبلی شرکت نمی‌کنم. مگر اینکه خیلی ضروری باشه چون اولویت من یادگیری دانش‌آموز هست.» (مشارکت‌کننده اصلی).

چالش و راهکار: بوروکراسی بی‌فایده (بخشنامه‌های

اضافی و ناکارآمد)

تمرکز در صدور بخشنامه‌ها و راهبرد غلط در تعیین دستورالعمل و محتوای بخشنامه‌ها که باعث تشدید رقابت بین آموزگاران می‌شود اثر منفی بر عملکرد آنان دارد درواقع تمرکز در تصمیم‌گیری، عدم تخصیص به‌موقع منابع و فرمالیته انجام شدن امور یکی از چالش‌های آموزش در چندپایه است که بایستی برای مقابله با آن مؤلفه مشارکتی بودن را در نظر گرفت [۳۱؛ ۶۷].

«بخشنامه‌های اضافی و ناکارآمد بزرگ‌ترین چالش منه... فرم می‌فرستن که پرکنیم و خیلی هم نتیجه نداره. حداقل ای‌کاش یه کم دست ما رو باز می‌گذاشتن یا اینکه خلاقانه‌تر

بود مثلاً بجاش روی امور مشارکتی تأکید کنن؛ یعنی یه بخشنامه بفرستن که چندتا معلم با هم انجام بدن یا روی تجربه عملی معلمان تأکید می‌شد.» (مشارکت‌کننده اصلی).

«وقتی پایان‌نامه‌ی ایشان را مطالعه می‌کنم متوجه می‌شوم در آنجا هم قوانین و مقررات اداری را از چالش‌های آموزگاران چندپایه معرفی کرده‌اند [۴۲]. کلمه‌ی بخشنامه‌ی اضافی و ناکارآمد به شکل منفی بوروکراسی دلالت میکند» (یادداشت پژوهشی).

«گفتن راهبر آموزشی باید دفترهای مشاور مدارس رو پر کنه... که چی بشه؟ وقتی نمی‌خوان!» (م.ش شماره دو).

چالش و راهکار: معلم چندپایه به‌مانند سرپرست

خانواده (دانش‌آموزان ناهمگن و متفاوت)

در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، برقراری ارتباط عاطفی بین معلم و دانش‌آموز، منعطف بودن، شناختن نیازهای فردی دانش‌آموزان از فواید کلاس‌های چندپایه است. درواقع معلم چندپایه ابتدایی علاوه بر علاقه‌مندی به تدریس و همدردی با دانش‌آموزان، باید نسبت به شناخت تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان حساس و توانا باشد [۵۴].

«امتحان پایه اول و دوم شروع می‌شود. آرش که شیطنت از چشم‌هایش می‌بارد، روی برگه نمی‌نویسد. مشغول بازیگوشی است. ولی یکی دیگر از دانش‌آموزان به‌خوبی روی برگه‌اش می‌نویسد. آرش با شیطنتش حواس بقیه را پرت می‌کند. خانم نصیری با دادن یک شکلات، با مهربانی می‌گوید که برود حیاط بازی کند» (یادداشت میدانی).

«این دانش‌آموز دیرآموزه. سعی می‌کنم مدرسه برایشون موقعیت تفریح باشه تا فراری نباشن. دانش‌آموزی داریم که مشکل گفتاری داره. یکی دیگه هم زرنکه و جهشی. در حد توانشون با اونها برخورد می‌کنم از مشاور کمک می‌گیرم.» (مشارکت‌کننده اصلی).

«سال اولی که اومده بودم اینجا برای فهم زبان دانش‌آموزان مشکل داشتیم. چون از قومیت افغان ترکمن این مشکل فقط برای سال اولی بود که اینجا اومدم. بعد دیگه کم‌کم متوجه می‌شدم درعین حال تلاش کردم یاد بگیرم... ایرانی دارم از خطه‌ی سیستان و بلوچستان...» (مشارکت‌کننده اصلی).

«سال اولی که اومدم تهران. به من یه کلاس دادن. از ۱۴ دانش‌آموز یکی ایرانی بود و بقیه یعنی ۱۳ تا دانش‌آموز اتباع و اهل تسنن بودن. موقعی که بحث وضو و نماز کتاب هدیه رو گفتیم اعتراض داشتن. من عموماً روی مسائل وحدت برانگیز مثل هفته وحدت و دین اسلام تأکید می‌کنم» (م.ش شماره سه).

داریم به مهر و محبت بین بچه‌ها... من فقط سعی می‌کنم برای مقابله این چالش‌ها از مشاوره اداره کمک بگیرم، روی جنسیت تأکید نکنم و بعدها هم در یک‌گوشه‌ی دیگری از حیاط سرویس بهداشتی دیگری ساختم. البته دوربین مداربسته هم گذاشتیم.» (م.ش شماره‌ی دو).

چالش و راهکار: عظمت در نگاه ماست ... (انگیزه و نگرش به شغل)

«یه معلمی اومد اینجا قرار بود دو تا پایه رو اون تدریس کنه. یه مدت کار کرد. خسته شد رفت. از خودش علاقه‌ای نشون نداد متأسفانه.» (مشارکت‌کننده اصلی).

«بعد از مصاحبه به این جملات خانم نصیری فکر می‌کنم و با خودم می‌گویم که آن معلم زبان‌بسته که با دیدن واقعیت‌های کلاس درس چندپایه فرار را برقرار ترجیح داده و رفته؛ حتماً الآن دیگر حاضر نیست به کلاس چندپایه برگردد؛ چون تحقیقات نشان داده‌اند معلمان یا مدیر-معلمانی که نتوانسته‌اند به مباحث درسی تسلط پیدا کنند یا توانایی لازم را در چندپایه کسب کنند و یا درک غیرواقعی یا ناقصی از مدارس چندپایه دارن [۴۴] و از کلاس‌های چندپایه به‌عنوان کلاس «کلاس رده‌ی دوم» یاد می‌کند. البته ناگفته نماند که فقر و کمبود امکانات آموزشی هم به این مسئله دامن می‌زند (۸؛ ۵۶)» (یادداشت پژوهشی).

«مگه ما نمیگیم معلمی راه انبیاست؟! ما باید معلم رو آگاه کنیم و روند درست از استخدام معلم داشته باشیم و همان‌طور که در رشته‌های پزشکی، قسم‌نامه داریم؛ برای آموزگاران هم قسم‌نامه داشته باشیم. موقعی که استخدام میشن، قسم بخورن آینده‌ی دانش‌آموز را تباه نخواهند کرد. خب باید مسئولین این شرایط سخت آموزش در مناطق محروم رو از هر راهی که توانش رو دارن حتی مثلاً با یک احترام و توجه کوچک به معلم دل‌پذیرتر کنن.» (مشارکت‌کننده اصلی).

«معلم ناکارآمد و بی‌انگیزه چالشه. معلمی که با زد و بند اداری و خدمتگزاری استخدام‌شده و مهارتی نداره و انگیزه‌ای برای کار نداره. این مشکل فقط هم مربوط به چندپایه نمیشه به کل آموزش و پرورش مربوط میشه.» (م.ش شماره سه).

چالش و راهکار: معلم (تربیت‌معلم و توسعه حرفه‌ای او)

آموزش اولیه و مستمر آموزگاران علی‌الخصوص معلمان چندپایه که ممکن است به منابع زیادی دسترسی نداشته باشند یک ضرورت است و بدین‌وسیله ناآگاهی معلمان در رابطه با ویژگی‌های تدریس در فضای روستا از بین می‌رود و توسعه حرفه‌ای آموزگار و ارتقاء شایستگی‌های وی جز از طریق توجه به معلم میسر نیست. متأسفانه واحدهای درسی

«یه دانش‌آموزم کشش درس نداره خسته میشه ...نمیدونم کم‌خونی داره یا نه» (م.ش شماره یک).

«دانش‌آموزی داشتم به نام ستایش. خیلی از درساش ضعیف بود. ولی یه کاری کردم که دیگه این‌طوری نیست. فهمیدم ایشون از قومیت لر هست. خب باباطاهر همه شعرهاش به گویش لری هست. توی کتاب فارسی ششم یه درسی داریم به نام باران به‌صورت بخوان و حفظ کن از باباطاهر شعری داره. به این صورت که خوشا آنان که الله یارشان بی... خداوند به فریادم دلم رس... من از ستایش خواستم که این‌رو به زبان لری بخونه. این‌قدر این دانش‌آموز خوشحال شده بود که برای ما این شعر رو به‌صورت لری خوند. خب این اثر داشت. الآن هر چی میشه میگه آقا فارسی بخونیم؟ میگه منو پای تخته بیارا ولی کمک کن» (م.ش شماره دو).

«اتباع زبان دری دارن که دستور زبانشون با ما فرق داره. اینجا یه مشکلی که داریم اینه که افعال و کلماتی استفاده می‌کنند که در زبان فارسی دری هست مثلاً... «ایسته کرده»... همکارا به مشکل برخوردن بودن می‌پرسیدن. چرا این دانش‌آموز این‌طوری صحبت میکنه؟ دوزبانه از لحاظ دستور زبان و گفتار با ما فرق دارن. اینا چالشه. گفتم نوشتن اولویت داره. توی نوشتن درست می‌نوشت.» (م.ش شماره سه).

«به بچه‌های کلاس پنجم مشق داده بودم. روز بعد که کلاس تشکیل شد یکی از دانش‌آموزان کلاس پنجمی مشقش رو ننوخته بود، اما من همونجا تنبیهش نکردم... چون به نظرم می‌رسید دانش‌آموز کلاس اول ممکنه به خاطر رفتار نادرست من با دانش‌آموز پایه پنجم از درس و مدرسه فرار کنه. معلمی رو دیده بودم که دانش‌آموز پایه بالاتر رو تنبیه کرده و همین رفتار روی دانش‌آموز پایه اولی اثر بدی داشته» (م.ش شماره چهار).

«من اوایل که دانش‌آموز دختر و پسر پایه ششم داشتم. بعد از اینکه درس رو می‌دادم دختران پایه ششم رو با خودم به کلاس پایه اول می‌بردم... الآن که کلاس مختلطه در رفتارم سعی می‌کنم روی جنسیت بچه‌ها تأکید نکنم. سعی می‌کنم به‌طور کلی آگاهی بخشی رو برای بچه‌ها انجام بدم. سرویس بهداشتی‌ها هم جداگانه هست» (مشارکت‌کننده اصلی).

«یکی از چالش‌ها، پرخاش‌هایی است که در مدارس ما انجام میشه خصوصاً مدارس که مختلط هستن... مثلاً در کلاسی که دو پایه پنجم و ششم هستن، پسرهای ششمی خودشون رو بزرگ میبینن... یا مثلاً من دانش‌آموز دختری داشتم که سنش کم بود ولی به همه زور می‌گفت حتی پسرا. علاوه بر این. توی بحث مدرسی که مختلط هم هستن بحثی

به‌نوبه‌ی خود مستلزم ارتباط متقابل کاربران و تدوین‌کنندگان برنامه‌های درسی است [۵۹]. آنچه می‌تواند این امر را برای معلم تسهیل نماید، نقشه‌برداری از برنامه درسی است. بدین معنی که معلم بتواند محتوا و موضوعات مشابه و متفاوت را به شکلی ماریپیچ یا هم‌زمان ارائه کند. در واقع نقشه‌برداری از برنامه درسی به برنامه‌ریزی بهتر معلم کمک می‌کند [۵۶].

«در درس احتمال از ریاضی دوم دبستان یه عکس پیتزا گذاشته بودن. منم اولین سال تدریس طبق عادت داشتم کسر رو از روی عکس پیتزا توضیح می‌دادم. بچه‌ها از من پرسیدن: خانم اصلاً پیتزا چی هست؟ با خودم گفتم مؤلف کتاب میتونست عکس نان تافتون بزازه بجای این پیتزا. الان بجاش نان تافتون رو مثال می‌زنم» (م.ش شماره یک).

چالش و راهکار: اولیاء (چالش با اولیاء دانش آموزان)

فقر فرهنگی و مالی والدین از چالش‌های آموزگاران چندپایه است [۴۰؛ ۶۰]. «خانواده‌ها دچار مشکلات مالی هستن و توان تهیه‌ی لوازم‌التحریر رو ندارن. درب کمد جایزه باز هست. کسی لوازم‌التحریر نیاز داشت برمیداره. دانش‌آموزی پدرش فوت شده و مادرش برای تأمین معاش تا دیروقت در کارگاه تولیدی کار می‌کند. دانش‌آموز از درسش عقب‌افتاده» (مشارکت‌کننده اصلی).

«دانش‌آموز مادر نداره. پدر توی گاوداری زندگی میکنه. وضعیتشان از نظر اقتصادی خرابه. همه در یک اتاق زندگی می‌کنند... بچه میاد روی کتابش غذا ریخته یا کتابش پاره شده... بعضی موقع براشون صبحانه میارم» (م.ش شماره یک). «آموزگاران خیر با صرف هزینه‌های شخصی و جذب کمک خیرین به اولیاء، دانش‌آموزان و مدرسه کمک می‌کنند مثلاً چند آموزگار با مشارکت یکدیگر برای دانش‌آموزان محروم، کفش تهیه کرده بودند» (یادداشت میدانی).

مشکلات اولیاء دانش‌آموزان در مشکلات اقتصادی خلاصه نمی‌شود. به یاد روزی می‌افتم که در کلاس یکی از آموزگاران چندپایه (از مشارکت‌کنندگان فرعی پژوهش) حضور داشتم. «مادر دوزبانه یکی از دانش‌آموزان وارد کلاس شد. معلم از اینکه مادر این‌قدر نسبت به دعوت او بی‌اهمیت بوده و دیر آمده شاکی بود. درنهایت معلم هم از اینکه نمی‌توانست با او ارتباط برقرار کند کلافه شد و درنهایت از کمک یکی از دانش‌آموزان مسلط به هر دو زبان کمک گرفت تا مترجم بین او و مادر باشد». (یادداشت میدانی).

«پدری بچه اشو با سیم میزنه. اولیا پیشنهاد میدن بزن... اولیا بیسوادن و بچه‌هاشونو به خاطر شرایط اقتصادی

تربیت معلم که مربوط به اجرا در کلاس چندپایه می‌باشد زیاد نیست و همچنین شاهد ناکارآمدی دوره‌های کارورزی در تربیت معلم هستیم [۲۳؛ ۳۶؛ ۵۷؛ ۵۸؛ ۲۷]؛ که ممکن است به دلیل عدم ارائه دروس کاربردی، ضعف تدریس اساتید، مشکلات در ارائه کارگاه کارورزی در آموزش عالی ایجاد شده باشد [۳۹]. چنانچه خانم نصیری اذعان کردند:

«ما در دانشگاه چیز خاصی یاد نگرفتیم. درس تئوری داشتیم... الان شما کدوم دانشگاه یا دانشکده رو سراغ دارید که برای دانشجویها طرح درس نویسی برای کلاس‌های چندپایه رو به‌صورت عملی گذاشته باشن؟ این خودش یک چالشه که وقتی معلم از تربیت معلم میاد بیرون فقط یه سری تئوری یاد گرفته ما تنها شانسسی که آوردیم بعداً در کارگاه آموزشی دوره‌های مدرسی با دکتر فضلی خانی آشنا شدیم. خاطرم هست رفته بودیم دوره‌ی کشوری برای آموزش‌های چندپایه. اونجا از هر استانی یک نفر آمده بود. بعد که باهم آشنا شدیم، یک روز جمعی از این آموزگاران آمدند تهران. قرار گذاشته بودیم باهم به‌صورت عملی برای کلاس چندپایه طرح درس بنویسیم» (مشارکت‌کننده اصلی).

«ما معلمی داریم در مدارس روستایی اطلاعات خیلی خوبی داره ولی نمیتونه به دانش‌آموز ارائه بده. برعکسش. همکاری داشتیم که دیپلم بود ولی واقعاً می‌توانست ارائه بده و می‌دانست با بچه چطور کار کنه. نحوه‌ی تعامل با دانش‌آموز، نحوه‌ی تعامل با اولیاء، خوش‌اخلاق بودن، نحوه‌ی تدریس و ارائه به دانش‌آموز و اینکه بتونه مفهومی رو به دانش‌آموز منتقل کنه مهمه» (م.ش شماره سه).

چالش و راهکار: اندر حکایات کتاب‌ها (کتاب‌های درسی)

«کتاب‌های درسی هم مشکلاتی دارند؛ مثلاً صفحه ۲۱ ریاضی پایه اول اونجایی که ماه و ستاره توی آسمون باید آسمون تیره باشه... در کل حجم کتاب‌ها خیلی زیاده... من معلم چندپایه باید حدود ۶۰۰۰ هزار صفحه به دانش‌آموزان تدریس کنم. به نظرم برای مقابله، تلفیق محتوا خوبه و حداقل از نظرات معلمان استفاده کنند» (مشارکت‌کننده اصلی).

بعد از شنیدن صحبت‌های خانم نصیری در رابطه با چالش‌ها بهترین واژه‌هایی که در این رابطه به ذهنم می‌رسد، "Curriculum literacy" و "Mutual adaptation" است؛ یعنی سواد برنامه‌ی درسی و انطباق متقابل. به عقیده‌ی آریا^۱ معلمان به خاطر عدم اطلاع از چپستی برنامه‌ی درسی و نداشتن مهارت تدریس؛ ممکن است نتوانند به اجرای برنامه‌ی بنا بر موقعیت مکانی جرح و تعدیل‌هایی صورت پذیرد که این امر

^۱ Ariav

یک).

چنین چالش‌هایی به‌مانند درد به استخوان رسیده‌ای بودند که لحظه‌ای رهاپیم نمی‌کردند. برای رهایی از چنین چالش‌هایی که از نظر آموزگاران راهکاری جز صبوری و مدارای معلم نداشت سعی کردم با نگاه حل مسئله به آن‌ها نظر افکنده و از منابع علمی مختلفی راهکارها را مورد توجه قرار دهم؛ مثلاً از تجربیات سازمان‌های جهانی و دیگر کشورها برای مقابله با این چالش بهره‌مند شوم که عبارت‌اند از؛ ایجاد رفاه اقتصادی و عدالت اجتماعی و افزایش دانش، نگرش و عملکرد جوامع، توانمندسازی دانش آموزان علی‌الخصوص دختران و ارائه خدمات باکیفیت به آن‌ها، افزایش دانش، نگرش و عملکرد اولیاء، قانون‌گذاری و بهره‌مندی از کمک مراجع ذی‌صلاح [۶۱؛ ۶۲].

چالش و راهکار: کفگیر به ته‌دیگ خورده (کمبود بودجه و امکانات)

به‌زعم کلندر و اردم^۱ [۱۵] فرسودگی بافت مدرسه و نبود سرویس بهداشتی برای دانش‌آموزان هم از ویژگی کمبود امکانات مدرسه قلمداد می‌شود. همچنین عدم رسیدگی به مدرسه و تأمین امکانات از سوی اداره باعث می‌شود معلمان فکر کنند که صدای آن‌ها شنیده نمی‌شود.

«خانم نصیری چالشی با نبود سرویس بهداشتی یا آبخوری ندارد اما دیگر مدارس مشکلاتی داشته‌اند. باین‌حال دیوار مدرسه از بیرون ترک دارد.» (پادداشت میدانی).

«چالش ما کمبود بودجه است. سال‌های قبل مدرسه‌ی ما یکی دو تا بیشتر سرویس بهداشتی نداشت» (م.ش شماره دو).

«یه روز یکی از معلم‌ها به من زنگ زد گفت از اداره‌ی برق اومدن و می‌خوان برق مدرسه رو قطع کنن. می‌خواستیم فیلم بگیرم بفرستم اداره که مأمور منصرف شد. به ما گفتن که سرانه برق میدن ولی خیلی کمه.» (م.ش شماره سه).

«شما اگر نگاه کنید آبخوری ما کلاً دو تا شیر داره. بچه‌ها که لیوان نمیارن با دهن میخورن. همین عامل باعث انتشار بیماری میشه. صدامون به‌جایی نمیرسه. اداره هیچ امکاناتی برای مدارس روستایی نمیزاره» (م.ش شماره چهار).

«اداره سرویس نمیداشت. ما سرویس گرفتیم. بعد ماشین خریدم که تا گرون شدن بنزین خوب بود برای معلم‌های چندپایه که ماشین دارن سهمیه‌ی بنزین بدن مگه ما چقدر حقوق می‌گیریم؟!» (م.ش شماره یک).

«هر چی به اداره گفتیم. سرویس بزارید. به‌زور اومدن تقریباً ده روزی سرویس گذاشتن که مدارس تعطیل شد... ایاب‌وذهاب واقعاً سخته مگه حقوقشون چقدره؟» (م.ش شماره

میفرستن سرکار... خانواده‌ای که هفت تا بچه داره. به بچه می‌گم چرا غایب شدی؟ می‌گه: خانم مامانم رفته بود دکتر باید برادرم رو نگره می‌داشتم ... بعضی اولیا هم اصلاً یه سر به مدرسه نمیزنن چون براشون اهمیت نداره...» (م.ش شماره یک).

«برای راهکار مقابله با چالش‌هایی مثل اولیاء؛ من کلاً انتظاری از اولیا ندارم. چون می‌دونم اونا مشغله‌های خودشونو دارن. تلاش می‌کنم روی یادگیری دانش‌آموز متمرکز بشم و روی نداشتن‌ها فکر نکنم. اوایل برام سخت بود. می‌دیدم مشکلاتی هست اما حس می‌کنم من مخلوقم و نمیتونم جای خدا مشکل همه رو حل کنم. الان به مشکلاتی که حل اونها خارج از قدرت منه زیاد فکر نمی‌کنم و تلاش می‌کنم آینده‌ی این بچه‌ها خوب بشه. تلاش می‌کنم از شورای روستا کمک بگیرم و سعی می‌کنم بچه‌ها رو توانمند کنم که به اولیاشون کمک کنن» (مشارکت‌کننده اصلی).

چالش و راهکار: حقیقت تلخ (کودک کار و فروش دختران)

برکناری دختران از تحصیل و مشکلات تغذیه و کودک کار ناشی یکی دیگر از چالش‌های معلمان چندپایه است [۶۰؛ ۶۱].

«درسته اینجا کودکان کار ندارم اما مشکلات دیگه هست. مثلاً دختراشون رو در سن کم شوهر میدن... البته ازدواج که همیشه گفت... مثلاً درازای دریافت پول دختران- شون رو به خانواده‌ی پسر میفروشن... بعضاً هم تا دخترا دوره‌ی ابتدایی رو تموم میکنن ترک تحصیل میکنن. دنبال ادامه تحصیل نیستن» (مشارکت‌کننده اصلی).

«اگر پنجشنبه و جمعه‌ها بیاید می‌بینی بچه‌ها کنار اتوبان دست‌فروشی میکنن. میوه میفروشن. گل میفروشن. بیشتر این بچه‌ها، بچه‌های کار هستن؛ مثلاً در مدارس شهری معلم آخر هفته پیک آدینه و کاردستی می‌ده. اینجا همیشه زمستان سرماست و هوا سرده یا مأمور شهرداری میخواد اینارو جمع کنه و بدو بدو میکنن خسته میشن. شنبه میاد حمام نرفته ژولیده و ناخن نگرفته» (م.ش شماره یک).

«ما یه معلم داشتیم. هرروز کرم دست می‌آورد. دست بچه‌ها رو کرم می‌زد. چون توی سرما می‌ایستادن دستاشون ترک برمی‌داشت... بحث کودکان کار واقعاً آزاردهنده است» (م.ش شماره سه).

«بچه‌ها رو میفرستن مدرسه در حد خوردن و نوشتن و حساب یاد بگیرن. دانش‌آموز دختر داشتم بهترین بود. چون معلم کلاس پنجمش آقا بود. پدرش نداشت بیاد و بعدها به خاطر مشکلات مالی، در سن کم شوهر کرد» (م.ش شماره

¹ Kalender & Erdem

حضور می‌کنند. چون بچه‌ها گوشی نداشتند. اولیا هم پول نداشتند اینترنت بخرن و هم اهمیتی نمیدادند» (م.ش شماره یک).

«بچه‌های ما گوشی نداشتند. از خیرین تهیه کردیم. گاهی هم بسته‌ی اینترنت کمک می‌کردیم» (م.ش شماره دو).
«وقتی دانش‌آموز گوشی، اینترنت و امکانات نداره چطور در برنامه‌ی شاد عضو بشه؟ در یک روستایی دکل مخابرات را جمع کرده‌اند. معلم‌ها اصلاً آنتن ندارند زنگ بزنی چه برسه اینترنت!... وقتی به پدر میگم اینترنت بخرن. میگه ۵۰ هزار تومان داشتم خرج یک هفته‌ی خانواده‌ام رو می‌دادم» (م.ش شماره سه).

«ما با دهیاری هماهنگ شده بودیم. مجموعه آموزشی و سوالات خودمونو به یکی دو نفر می‌فرستادیم. اونجا بین بچه‌ها پخش میکردن» (م.ش شماره پنج).

دو).

«من ساکن همین روستام و از اینکه نزدیک محل کارم راضی‌ام. راحتیم. یه سال به من گفتن بیا مدیر-آموزگار بشو قبول نکردم. مگه حقوق من چقدره که بخوام برای رفت‌وآمد به اداره صرف کنم!» (م.ش شماره چهار).
«برای معلمون سرویس رفت‌وآمد داریم. هر روستایی رایگان برای خودش سرویس داره» (م.ش شماره پنج).
خانم نصیری در چالش‌های مربوط به مسائل مالی علاوه بر جذب کمک نهاد شورا و خیر باران‌های قوی و متکی به خداوند عمل می‌کنند. با ماشین شخصی خودشان مسیر خانه تا مدرسه را طی می‌کنند می‌گفتند: «وظیفه‌ی منه که پیام، خدمت کنم و برای دانش‌آموز وقت بزارم... اگر قبول کردم معلم باشم باید با همه‌ی شرایط کارم کنار بیام». باین حال بعضی از معلمان نظر دیگری داشتند؛ و معتقد بودند دور بودن منزل آموزگار از مدرسه خصوصاً وقتی معلم وسیله‌ی نقلیه‌ی شخصی ندارد یک چالش است. آن‌ها از اینکه مجبور بودند بخشی از حقوق خود را برای رفت‌وآمد صرف کنند ناراضی بودند.

هم‌زمانی چند چالش و راهکارها: (کرونا^۱ + تعطیلی

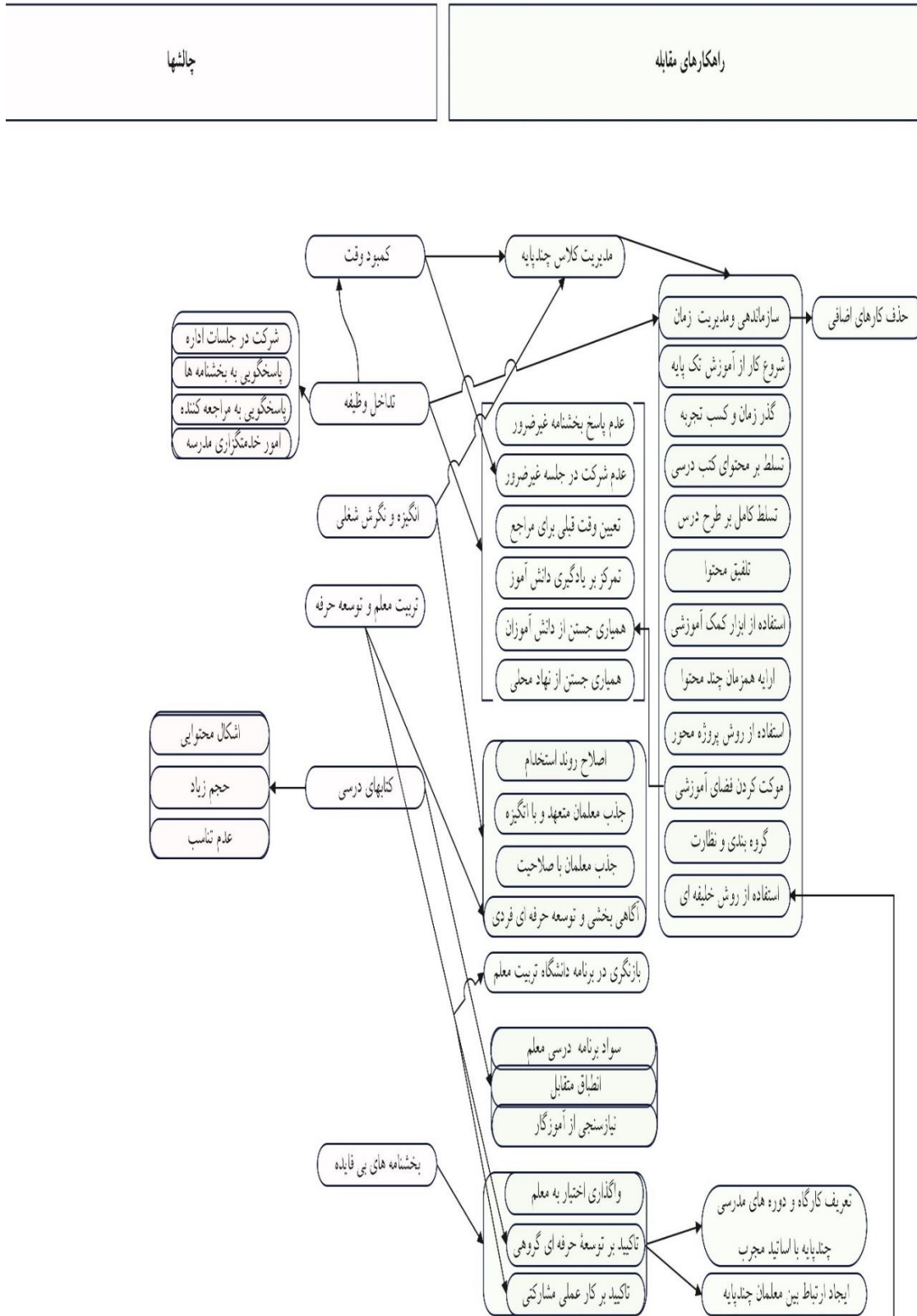
مدارس + کمبود امکانات + چالش اولیاء)

اگر قبل از کرونا روی تقویت زیرساخت‌ها مثل تأمین اینترنت، گوشی هوشمند و آموزش به خانواده‌ها تمرکز می‌کردیم چالش‌ها هم‌زمان نمی‌شد [۱۶].

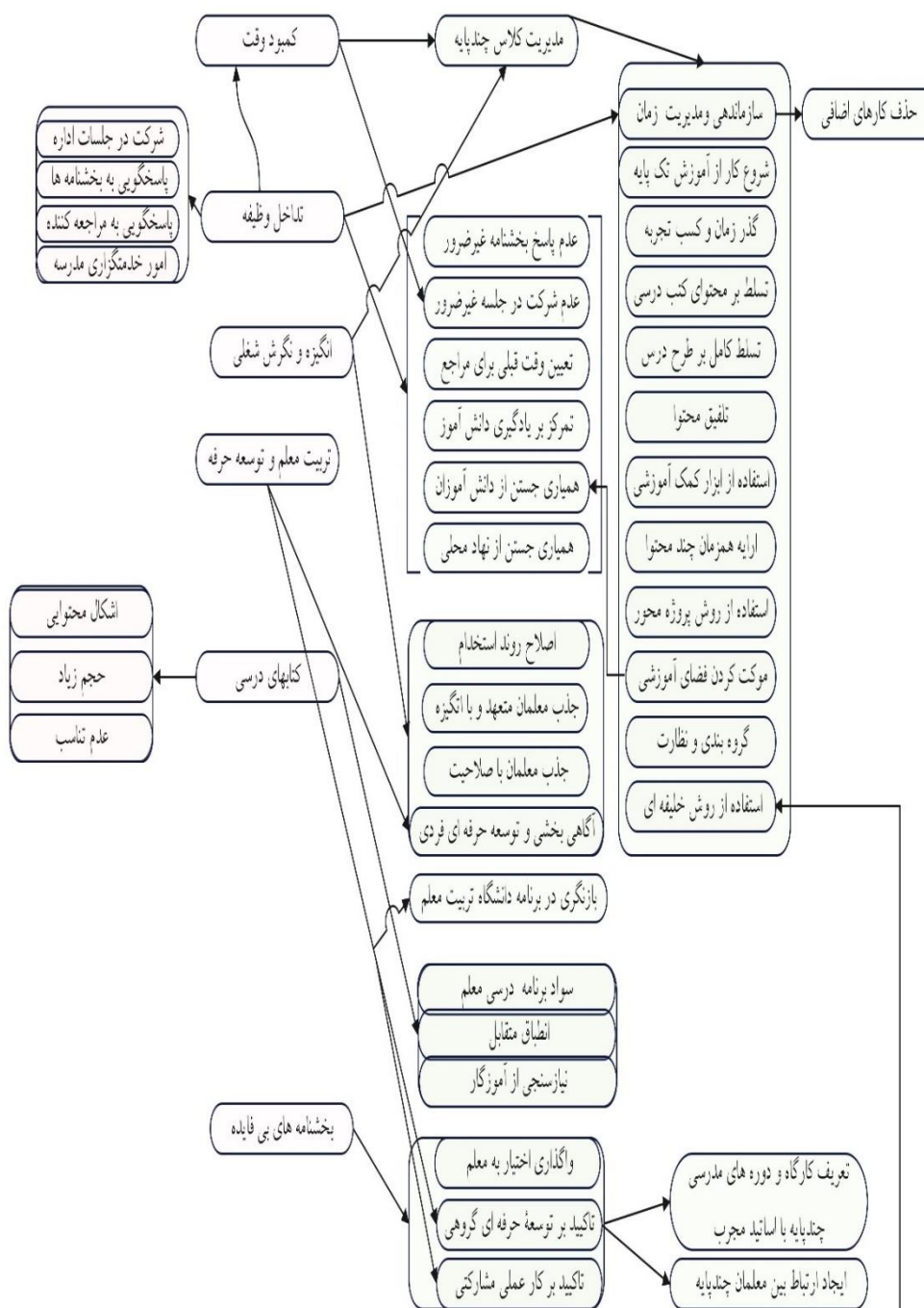
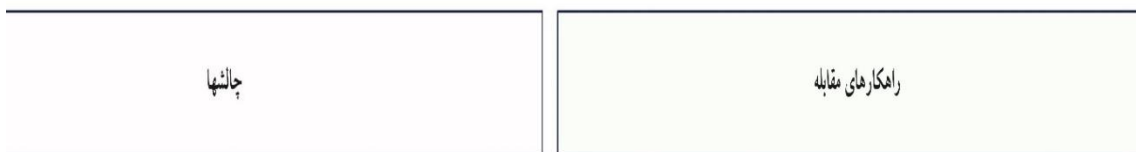
«مدرسه‌ی من اینترنت نداره. وقتی مدارس غیرحضور شد بعضی از دانش‌آموزان گوشی نداشتند و تجهیزات اولیه برای تدریس مجازی رو نداشتیم. یا بعضی از اولیا نمی‌تونستن اینترنت بخرن. خب درسته که این از چالش‌های ما بود. ولی برای ما که کلاس‌های چندپایه داشتیم بد نشد چون تدریس-ها در فضای مجازی به صورت جداگانه انجام شد. من سعی می‌کردم برای حل این مشکل روی شبکه‌ی آموزش تأکید کنم؛ یعنی به بچه‌ها می‌گفتم که حتماً برنامه‌های شبکه‌ی آموزش تلویزیون رو ببینند و من فقط سوالات مربوط به درس رو به صورت عکس براشون می‌فرستادم تا حل کنن. باین حال چون بچه‌ها باهم فامیل هستن و همکاری میکنند ظرفیت خوبی ایجاد شد. مثلاً مصطفی که پایه ششمه می‌رفت خونه ی پسرخاله‌اش که پایه سومه درس می‌داد بهش. درواقع من از روش خلیفه‌ای استفاده کردم و سعی کردم از ظرفیت آشنایی بین مردم روستا هم استفاده کنم.» (مشارکت‌کننده اصلی)

«ما رفتیم اداره درخواست دادیم کلاس‌های ما رو

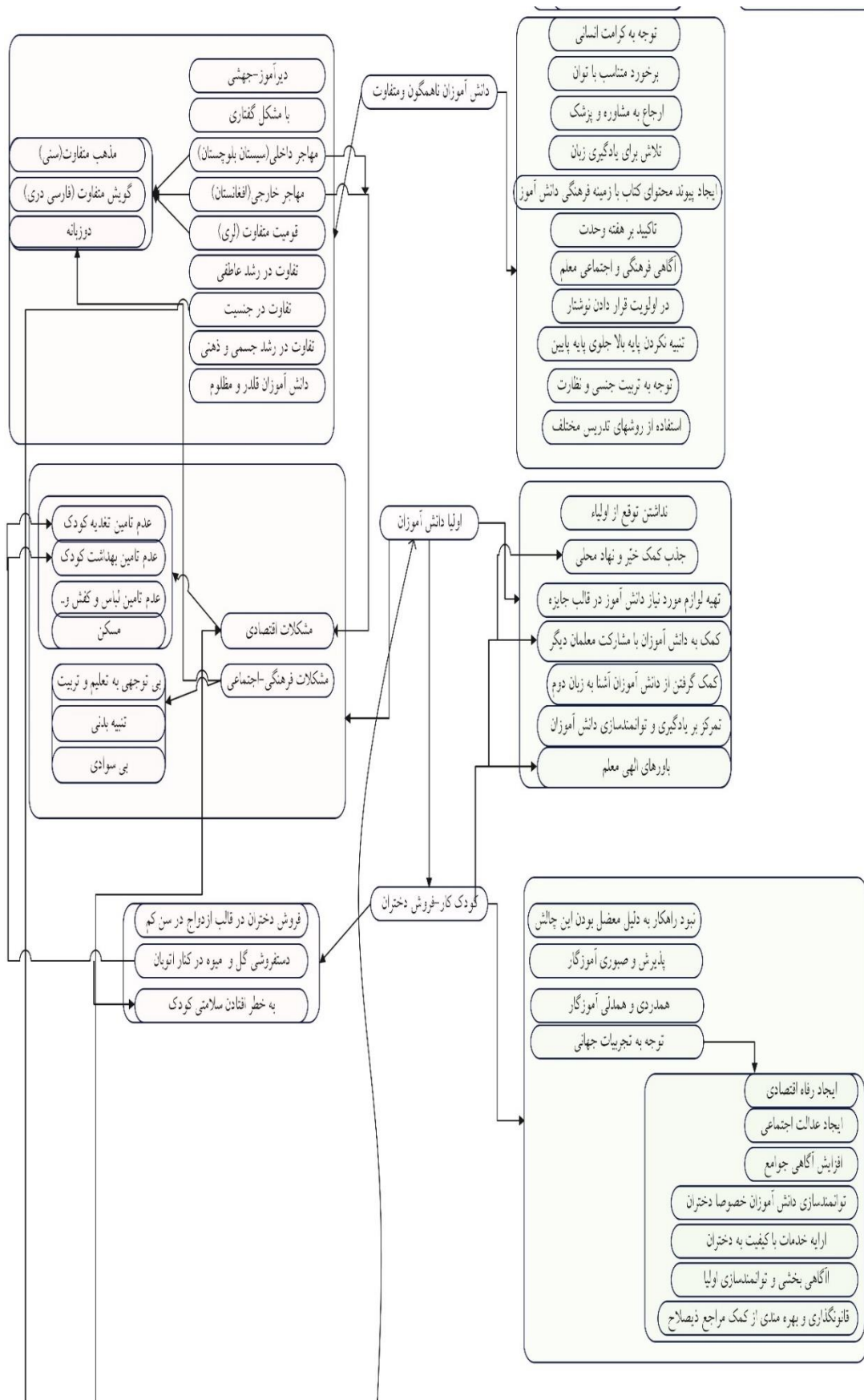
^۱ COVID-19

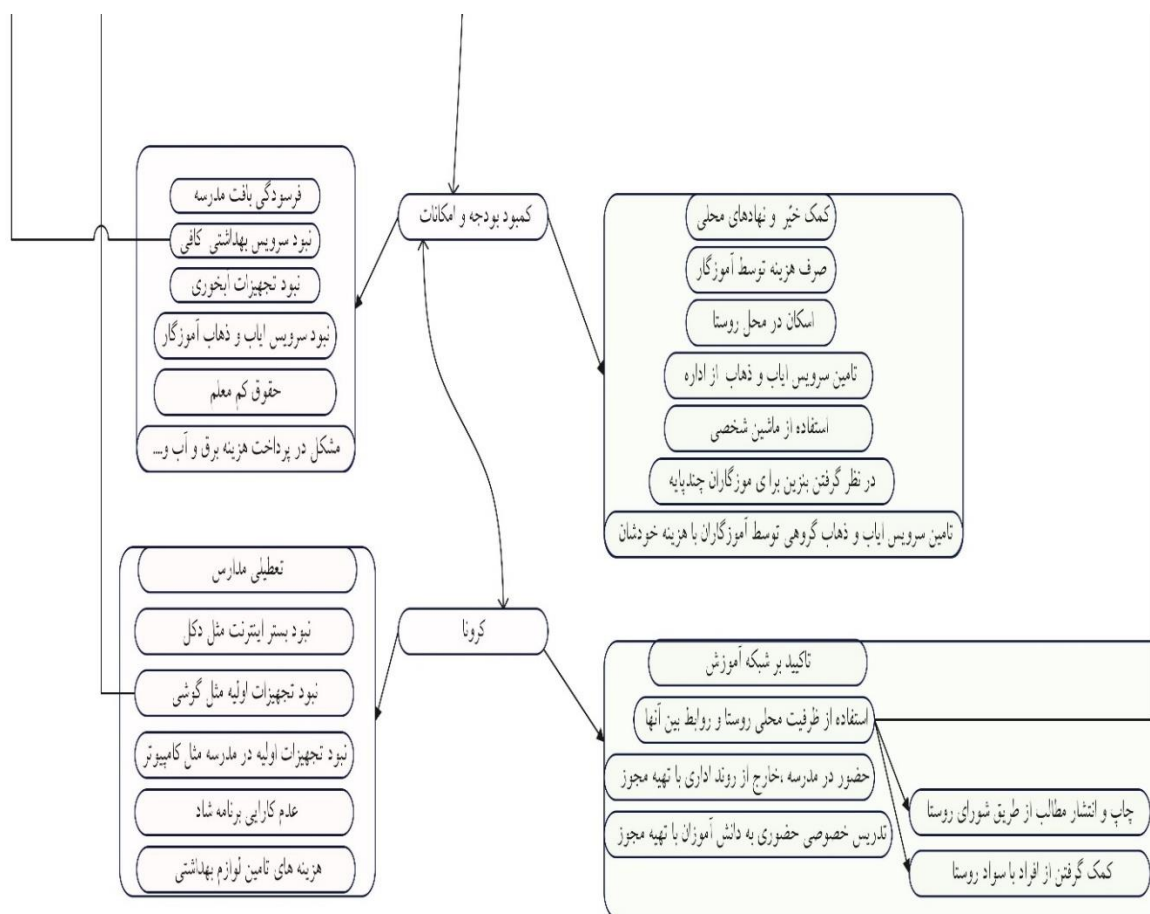

شکل ۲. نقشه مفهومی یافته‌های پژوهش به تفکیک چالش‌ها و راهکارها

شکل ۳. نقشه مفهومی یافته‌های پژوهش به تفکیک چالش‌ها و راهکارها

شکل ۴. نقشه مفهومی یافته‌های پژوهش به تفکیک چالش‌ها و راهکارها

تحقیق (روایت آموزگاران چندپایه ابتدایی از چالش‌ها و راهکارهای آموزش چیست؟) در قالب ۱۲ روایت درهم‌تنیده مطرح گردید که به تفصیل در شکل شماره ۲ (نقشه مفهومی یافته‌ها) نشان داده شد. در ادامه به منظور بحث و نتیجه‌گیری نکاتی به شرح ذیل بیان می‌گردد:

مطالعه مقالاتی از قبیل شریفا [۴۹]، بشیری حدادان و دیگران [۴۶]، الماسیان [۴۳]، بهمن نیا و محمودیان آذر [۴۰]، بوگری [۴۱] مرتضوی زاده و همکاران [۴۲]، جواهری [۳۵]، مرادی و کردلو [۳۳]، بدری و همکاران [۲۹]، جویس [۲۸]، خزائی و همکاران [۴۵]، قنبری و نیکخواه [۴۴]، جنبی و دیگران [۳۸]؛ ون ویک [۱۳]، مونکادا پریته، [۲۵]، نولیا [۲۳] و آلسا و دیگران [۲۱] که در پیشینه ذکر شده بودند؛ این تصور را برای پژوهشگران ایجاد کرده بود که کمبود

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف روایت پژوهی آموزگاران چندپایه ابتدایی از چالش‌ها و راهکارهای آموزش انجام شد. در این میان بررسی پیشینه و توجه به ضرورت و اهمیت حاکی از خلأ انجام این موضوع در روستاهای استان تهران بود. مصاحبه‌های اولیه نشان داد که در استان تهران کلاس‌های چندپایه محدود به دو منطقه (۱۹ و ۲) می‌باشد. سابقه و تجربه یکی از مدیر-آموزگاران منطقه ۱۹ (به اذعان دیگر آموزگاران که به شکلی دلفی گونه انجام شد) و همچنین دسترسی پژوهشگر به روستاهای منطقه ۱۹، در نهایت موجب شد که مشارکت‌کننده اصلی پژوهش، یک نفر (مدیر-آموزگار مجرب) باشند. در این بین برای غنای بیشتر تحقیق [۴۷] از نظرات دیگر آموزگاران هم بهره برده شد. یافته‌ها برای پاسخ به پرسش

¹ Joyce

² Khazaei et al

³ Ganbari & Nikkhab

⁴ Van Wyk

⁵ Moncada Prieto

⁶ Novelia

⁷ Alasa et al

وقت بزرگ‌ترین چالش مشارکت‌کننده اصلی خواهد بود اما برخلاف انتظار خانم نصیری بزرگ‌ترین چالش خود را بخشنامه‌های اضافی و ناکارآمد معرفی کرد. با این حال ایشان بر اساس تجارب خود، راهکارهایی برای آموزگاران که با چالش کمبود وقت مواجه هستند ارائه کردند که هم‌راستا با یافته‌های مقالاتی بود که ذکر گردید. ویکی از مهم‌ترین راهکارها که در یافته‌ها هم به تفصیل به آن پرداخته شد؛ «مدیریت کلاس چندپایه» بود. در این میان لازم به ذکر است مفروش و موکت کردن کلاس برای ایجاد فضا و تسهیلگری یادگیری دانش آموزان اثر خیلی مهمی بر مدیریت کلاس و مدرسه داشت که آقای شعرانی (معلم کوچک‌ترین مدرسه دنیا) و پتل و جوشی^۱ [۶۳] به شکلی متفاوت از این روش استفاده کرده بودند. به‌طور مثال پتل و جوشی نیمکت‌ها را از کلاس خارج کرده بودند تا دانش آموزان به‌صورت گروهی و آزادانه در کلاس فعالیت کنند.

هدف از مدیریت کلاس چندپایه صرفاً ایجاد محیطی منفعل و منظم نیست و افزایش یادگیری دانش آموزان در اولویت قرار دارد [۲۸؛ ۳۳؛ ۳۷؛ ۳۹؛ ۴۰؛ ۶۰]. مدیریت کلاس از رهگذر مدیریت زمان، سازمان‌دهی محتوا به‌صورت طولی و عرضی، مارپیچی و موازی، داشتن طرح درس و تسلط بر طرح درس و کاربست استراتژی‌های مختلف در تدریس و روش‌های تلفیقی در محتوا، ارتباط تعاملی با دانش آموزان، تسلط بر محتوا و کاربست روش‌های تدریس تلفیقی، ترکیبی و روشهای تدریس مختلف مثل روش خلیفه‌ای و پروژه محور و همچنین کسب مهارت ارزشیابی و فناوری‌های نوین که مؤلفه‌های آموزشی توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان چندپایه تلقی می‌شود؛ حاصل می‌گردد [۱۱؛ ۱۲؛ ۱۳؛ ۱۴؛ ۱۵؛ ۱۸؛ ۱۹؛ ۲۰؛ ۲۳؛ ۲۹؛ ۴۴؛ ۴۹؛ ۵۸]. خانم نصیری نیز با انجام این امور خصوصاً تسلط بر طرح درس و محتوای کتاب درسی و همچنین کاربست روش‌های مختلف به مدیریت کلاس درس و یادگیری دانش آموزان می‌پرداختند که تمام این موارد برای مدیریت کلاس درس مؤثر و هم‌راستا با پژوهش‌هایی بود که ذکر شد.

یکی دیگر از چالش‌های خانم نصیری و همکارانشان؛ حضور دانش آموزان متفاوت و ناهمگن بود. مواجه شدن با این چالش در کلاس چندپایه اجتناب‌ناپذیر است [۱۰] که با شناخت دانش آموزان، شناخت تفاوت‌های موجود میان آنها و درک نیازهای آنان، همچنین شناخت سبک‌های یادگیری دانش آموزان از آموزش‌های متمایز، راهبردهای تدریس گوناگون و روش‌های متفاوتی اعم از روش‌های مشارکتی و خلیفه‌ای می‌توان با آن مقابله نمود. همچنین بهره مندی از

آموزن‌های تشخیصی و درخواست کمک از معلمان آموزش‌وپرورش استثنائی برای تدریس خصوصی به دانش آموزان دیرآموز یا کمک گرفتن از نظر مشاوران روانشناسی در این زمینه به عنوان راهکار استفاده می‌شود [۱۶؛ ۱۸؛ ۲۲؛ ۲۳؛ ۳۳؛ ۳۸؛ ۴۰؛ ۴۲؛ ۴۳؛ ۴۵؛ ۵۸؛ ۶۰]. لازم به یادآوری است که آموزگاران چندپایه با کاربست روش مشارکتی [۴۴] به ساخت جمعی دانش می‌پردازد که این امر به نوبه خود با بافت فرهنگی و مسائل مربوط به تفاوت فرهنگی میان دانش آموزان هم ارتباط می‌یابد؛ به عبارت دیگر آموزگار چندپایه با ایجاد فرصت مشارکتی در مکالمه‌ها و بحثهای کلاسی موجب می‌شود فرهنگ و زبان دانش آموزان نسبت به قومیت‌های مختلف ارتقا پیدا کند و به طور ضمنی دانش جمعی ساخته شود [۶۴] با این حال آنچه در یافته‌های پژوهش به‌عنوان راهکار از سوی آموزگاران اشاره نشد و پژوهشگران به آن پرداختند این است که؛ برای مقابله با چالش‌هایی که به مقوله‌ی فرهنگ مربوط می‌شود می‌توان ۱- از تجربیات دیگر کشورها بهره برد؛ مثلاً می‌توان تجربه کشور سریلانکا که برای مقابله با تنوع فرهنگی و چندزبانگی دانش آموزان چندپایه برنامه بلندمدتی که ۵ حوزه برای کسب شایستگی دارد را مدنظر قرار داد؛ که در این میان شایستگی اخلاق و زبان دوم دانش آموزان هم مورد توجه قرار گرفته اند (۶۰). علاوه بر این کشور مکزیک به طرح مدل یادگیری مبتنی بر همکاری و گفتگو می‌پردازد [۶۴]. همچنین می‌توان ۲- تربیت معلمان و توسعه‌ی حرفه‌ای آنان را به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی کرد که معلم قبل از تدریس در مدرسه‌ی چندپایه از فرهنگ بومی روستا، واقعیت‌های مدرسه، حساسیت‌های فرهنگی و سبک زندگی مردم محل خدمت خود آشنا شود [۲۲]. همچنین یافته‌های مقالات پیشینه از جمله؛ یداللهی ده چشمه و دیگران [۳۶] قنبری و نیکخواه [۴۴] به برگزاری دوره‌های درس پژوهی و اقدام پژوهی یا اعزام دانشجویان تربیت‌معلم تحت نظارت اساتید به مدارس چندپایه به‌عنوان راهکار اشاره کرده بودند که در یافته‌ها بیان نشد و بود ما می‌توانیم از آن به‌عنوان راهکار مقابله با این چالش استفاده نماییم.

چالش‌های کتاب درسی را می‌توان به دودسته چالش عمومی و چالش خاص طبقه‌بندی کرد. در چالش عمومی، مسائلی قرار دارند که حتی معلم تک‌پایه هم با آن مواجه می‌شود. در چالش خاص که مربوط به چندپایه می‌شد، نامتناسب بودن محتوای کتاب درسی با بافت روستا و دانش‌آموز مناطق محروم از روش انطباق متقابل و انعطاف در اجرا بهره برده شده بود [۵۶؛ ۵۹]. برای مقابله با چالش حجم

^۱ Patel & Joshi

کمک خیرین اعم از دهیاری، گروه‌های جهادی و اشخاص حقیقی دیگر برخوردار شده بودند. در این میان با صرف هزینه شخصی خودشان هم برای مقابله با این چالش تلاش می‌کردند. در واقع بودجه‌ی کم و امکانات و وجود معضلاتی مثل کودکان کار یا فروش دختران، وجود باورهای اخلاقی در آموزگار و فداکاری و صبوری وی را می‌طلبد [۱۰؛ ۱۲؛ ۶۰؛ ۶۵]. همین امر ما را به نتیجه مهم دیگری رهنمون می‌شود؛ یعنی متوجه می‌شویم؛ آموزگاران که از حقوق کم یا دور بودن مسیر مدرسه گله و شکایت داشتند با قرار گرفتن در موقعیت‌های سخت و بحرانی مثل هم‌زمانی چند چالش، سعی می‌کردند با صرف هزینه‌های شخصی، کلاس درس و مدرسه را به بهترین شکل اداره کنند. در واقع آموزگار گله‌مندی که از چالش‌های پیش روی خود شکایت داشت؛ همان آموزگار با دغدغه و خیری است که با چالش‌های بسیار و لاینحل مقابله می‌کند و با تحمل مرارت‌ها و رنج بی‌شمار، می‌خواهد به گنج نهفته در دل این چالش‌ها که همان شکوفایی استعداد دانش‌آموزان چندپایه مناطق روستایی و محروم است دست یابد.

هر که رنجی دید گنجی شد پدید***هر که جدی کرد در جدی رسید (مولانا)

به مسئولین امر پیشنهاد می‌شود؛ علاوه بر تأمین امکانات و بودجه، دوره‌های توانمندسازی و توسعه‌ی حرفه‌ای آموزگاران چندپایه را بر اساس طرحی جامع و به‌صورت مستمر، بلندمدت و مبتنی بر تفکر تعاملی و مشارکت اعضای شرکت‌کننده با یکدیگر برگزار نمایند. علاوه بر این پیشنهاد می‌شود برای گزینش، استخدام و اعزام آموزگاران چندپایه، برنامه‌ی بلندمدت و جامعی طراحی شود به‌گونه‌ای که معلمان چندپایه قبل از حضور در محل خدمت خود با روستای محل خدمت و شرایط فرهنگی روستا آشنایی نسبی پیدا کنند. یا برای جلوگیری از مشکل دسترسی معلم به روستا و مشکل تعامل معلم با دانش‌آموزان، از اهالی محلی روستا، افرادی را برای شغل آموزگاری در این مناطق جذب و استخدام شوند. به آموزگاران چندپایه هم توصیه می‌شود برای جلوگیری از کمبود وقت علاوه بر شرکت در دوره‌های توسعه‌ی حرفه‌ای و کسب تجربه، با داشتن طرح درس و سازمان‌دهی محتوا به‌صورت مارپیچی و تلفیقی، از روش‌های تدریس تلفیقی و ترکیبی، مشارکتی و خلیفه‌ای بهره ببرند و با مفروش نمودن کلاس یا جابجایی نیمکت‌ها فضای مناسب‌تری برای یادگیری دانش‌آموزان چندپایه فراهم آورند.

سهام مشارکت نویسندگان: در پژوهش حاضر دکتر مرضیه دهقانی به‌عنوان استاد راهنما، نظارت و راهبردی روند کلی پژوهش و تدوین و نهایی سازی اصلاحات مقاله را بر

زیاد کتاب‌ها هم از سازمان‌دهی محتوای تلفیقی و روش‌های تدریس تلفیقی بهره برده بودند اگرچه نمی‌توان آرزوی برنامه درسی مختص کلاس‌های چندپایه را در سر پروراند [۶۵]. ولی تأمل باعث می‌شود به راهکارهای امیدبخشی دست پیدا کنیم؛ مثلاً بدانیم که تولید برنامه درسی مختص چندپایه ممکن نیست؛ اما می‌توان از سیاست‌های یکپارچه‌ای برای این منظور بهره برد [۶۶؛ ۶۷].

باینکه چالش‌های مطرح‌شده در رابطه با ایاب‌وذهاب آموزگاران مشارکت‌کننده که در ذیل روایت کمبود امکانات بودجه به آن پرداخته شد قابل‌چشم‌پوشی نیست؛ اما روایت معلمان روستایی در مناطق دیگر مثل مناطق بومی [۱۰؛ ۲۵] حاکی از آن است که معلمان مشغول به خدمت در مناطق روستاهای دورافتاده‌تر با چالش‌های عمیق‌تری برای دسترسی به مدرسه مواجه هستند [۶۵] که قابل‌مقایسه با چالش‌های مطرح‌شده در این پژوهش نیست.

شیوع کرونا و تعطیلی مدارس به‌مانند کاتالیزورهایی بودند که با قرار گرفتن در کنار چالش‌های دیگری مثل کمبود بودجه و امکانات و بی‌سوادی اولیاء، انفجار مهیبی را برای نظام آموزشی رقم زدند. آنچه در یافته‌ها و در رابطه با راهکار این موارد ذکر نشد این است که دیگر آموزگاران در مناطق دیگر جهان برای مقابله با این چالش‌ها تبلت و گوشی‌های مجهز به اپلیکیشن و برنامه‌های آموزشی (بدون نیاز به اینترنت) در اختیار دانش‌آموزان روستاهایی قرار دادند تا از برنامه‌های آموزشی نصب‌شده استفاده شود. علاوه بر این معتقد بودند با گزینش معلمان از جامعه‌ی محلی و آموزش یک‌ماهه به آنان برای نحوه‌ی کار با تبلت و لوازم الکترونیکی می‌توان مشکل دسترسی به معلم را هم برطرف کرد [۶۸]. البته خانم نصیری تقریباً چنین کاری را انجام داده بودند. به این صورت که به دانش‌آموزان تأکید می‌کردند برنامه‌های آموزشی تلویزیون را تماشا کنند و بعد سؤالات و مجموعه آموزشی خود را برای یک یا تعدادی از دانش‌آموز ارسال می‌کردند و آن دانش‌آموزان مطالب دریافت شده را در اختیار دیگر دوستان قرار می‌دادند. علاوه بر این دانش‌آموزانی که به درس‌ها تسلط بیشتری داشت به منزل دوستانشان رفته و به آن‌ها تدریس می‌کردند. البته باید اشاره کرد که جو صمیمانه و ارتباط مبتنی بر همکاری میان دانش‌آموزان در این زمینه بی‌تأثیر نبوده است.

با کمی تأمل در روایت‌ها می‌توان نتیجه گرفت که چالش کمبود بودجه و امکانات در تمامی روایت‌های مطرح‌شده ریشه دوانیده است. مشارکت‌کنندگان برای تأمین نیازهای ضروری در مدرسه، نیازهای مربوط به امور پرورشی و آموزشی کلاس درس و همچنین برای مقابله با مشکلات اقتصادی اولیاء از

- 9- Martín-Cilleros MV, Gutiérrez-Ortega M, Morán-Antón M, Sánchez-Gómez MC. Percepción del profesorado de las aulas multigrado desde una perspectiva DAFO
- 10- Weber E, Chaka T. Multigrade Education in South Africa: Does It Promote Educational Change and Social Development? Perspectives on Multigrade Teaching: Research and practice in South Africa and Australia. 2021:41-55.
- 11- Kartal A, Güven Demir E. Multi-grade teaching: Experiences of teachers and preservice teachers in Turkey. Hungarian Educational Research Journal. 2023 May 15;13(2):170-88.
- 12- Ruth, Tenley M. how Teachers Use Beliefs and Knowledge in Changing Contexts: A Multi-Site Ethnographic Study with Nicaraguan Multigrade Elementary School Teachers; 2017. https://digitalrepository.unm.edu/educ_ifce_etds/55
- 13- van Wyk MM. South African Multigrade Teachers' Implementation of Cooperative Learning Strategies. In Perspectives on Multigrade Teaching: Research and practice in South Africa and Australia 2021 Oct 26 (pp. 73-93). Cham: Springer International Publishing.
- 14- Ye XY. The Development of Multi-Grade Instruction in Elementary Schools under the Trend of Declining Birthrate: Taking Chiayi County as an Example. Journal of Curriculum Studies. 2021 Sep 1;16(2):87-106.
- 15- Kalender B, Erdem E. Challenges faced by classroom teachers in multigrade classrooms: A case study. Journal of Pedagogical Research. 2021 Dec 7;5(4):76-91.
- 16- Woodroffe T, Wallace R, Guthadjaka K, Funk J, Maypilama EL, Ireland S, Adair R, Ober R, Armstrong S, Lowell A, Pollard K. Indigenous women in science: A proposed framework for leadership, knowledge, innovation, and complexity. University of South Florida M3 Center Publishing. 2021;3(2021):29.
- 17- Chan JR, Marasigan AC, Santander NT. Multigrade teachers' experiences and learning assessments on modular remote teaching during the COVID-19 pandemic. International Journal of Research. 2021;10(6):95-107.
- 18- Hyry-Beihammer EK, Jokikokko K, Uitto M. Emotions involved in encountering classroom diversity: Beginning teachers' stories. British Educational Research Journal. 2019 Dec;45(6):1124-39.

عهده داشته‌اند. خاتون علی پور در تدوین طرح تحقیق، فرآیند گردآوری، تحلیل و تفسیر یافته‌ها و نگارش متن مقاله را بر عهده داشته و در مجموع نتیجه‌گیری از یافته‌ها و بسط و تفسیر به صورت مشترک و با بحث و تبادل نظر با همراهی دکتر محمد جوادی پور، به عنوان استاد مشاور پایان نامه، انجام شد.

تضاد منافع

نویسندگان اذعان دارند که در این مقاله هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع مالی

پژوهش حاضر از هیچ موسسه و نهادی حمایت مالی دریافت نکرده و کلیه هزینه‌ها در طول فرآیند اجرای پژوهش بر عهده پژوهشگران بوده است.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر بدون همکاری مشارکت‌کنندگان امکان پذیر نبود؛ بدین وسیله از کلیه مشارکت‌کنندگان علی الخصوص خانم حمیرا نصیری تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

منابع

- 1- Stark O. An optimal split of school classes. Economic Analysis and Policy. 2021 Mar 1;69:668-75.
- ۲- آقازاده، محرم و فضل، رخساره. راهنمای آموزشی در کلاس‌های درس چندپایه. تهران: آبیژ؛ ۱۳۸۴.
- ۳- صمدیان، صمد. شیوه اداره و تدریس در کلاس‌های چندپایه، تبریز: صمد صمدیان؛ ۱۳۸۶.
- ۴- میر شفیعی لنگری، داود. یک موقعیت خاص به نام چندپایه، تهران: مدرسه؛ ۱۳۹۵.
- 5-Cornish L. History, Context and Future Directions of Multigrade Education. Perspectives on Multigrade Teaching: Research and practice in South Africa and Australia. 2021:21-39.
- 6- Brown TH. Beyond constructivism: navigationism in the knowledge era. On the Horizon. 2006 Jul 1;14(3):108-20.
- ۷- پانا (اسفند ۱۳۹۷). یافته‌های آماری وزارت آموزش و پرورش. در دسترس در <https://www.pana.ir/news/1028709>
- 8- LITTLE AW. Education for all: Multigrade realities and histories. Education for All and Multigrade Teaching. 2006:1-26.

- ۳۱- میرزایی، مهدی. بررسی چالش‌ها و راهکارهای عملی بهبود مدیریت تخصیص و مصرف بهینه منابع مالی در مدارس ابتدایی چندپایه عشایری غیر کوچ رو آموزش و پرورش منطقه‌ی موسیان در استان ایلام. پژوهش در آموزش کلاس‌های تلفیقی و چندپایه ۱۴۰۰؛ ۱(۱):۷۱-۸۴.
- ۳۲- محمدی بلسینی، زهرا. بررسی تجارب زیسته معلمان در آموزش مجازی کلاس‌های چندپایه در دوران کرونا [پایان‌نامه]. آذربایجان شرقی: دانشگاه پیام نور؛ ۱۴۰۰.
- ۳۳- مرادی، امیر و کردلو، محسن. پدیدارشناسی تجارب معلمان از آسیب‌های آموزش در کلاس‌های چندپایه روستایی کرمانشاه و راه‌کارهای بهبود کیفیت آموزش در آن‌ها. پژوهش در آموزش کلاس‌های تلفیقی و چندپایه ۱؛ ۱(۱):۲۹-۳۹.
- ۳۴- سعادت‌مند، زهره؛ زارع خورمیزی، حسین و کشتی آرای، نرگس. تجارب زیسته معلمان کلاس‌های چندپایه پیرامون استفاده بهینه زمان و مدیریت آن به‌عنوان مؤلفه مؤثر در برنامه درسی. تحقیقات مدیریت آموزشی ۱۱؛ ۱(۴۳):۵۵-۶۷.
- ۳۵- جواهری، فرزین. بررسی موانع پیشرو اجرای ارزشیابی کیفی-توصیفی. پژوهش در هنر و علوم انسانی ۱۳۹۹؛ ۲۹(۵):۴۷-۵۲.
- ۳۶- یدالهی ده چشمه، آرش، لیاقت‌دار، محمدجواد و داورپناه، سید هدایت الله. شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد معلمان کلاس‌های چندپایه. پژوهش‌های آموزش و یادگیری ۱۳۹۸؛ ۲(۱۶):۱۲۹-۱۴۶.
- ۳۷- انصاری، افشین و حسنی کریم‌آباد، اشکان. توصیف تجارب زیست شده معلمان دوره ابتدایی در مورد کلاس‌های چندپایه (مطالعه موردی کلاس‌های چندپایه اداره آموزش و پرورش منطقه انزل). پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش ۱۳۹۸؛ ۱۷(۲):۱۶-۳۱.
- ۳۸- جنایی نمین، علی؛ خدائی، علی و حسینی، مهدی. مدیریت کلاس‌های چندپایه مدارس ابتدایی شهرستان گرمی؛ آسیب‌ها و راهکارها. رهیافتی نو در مدیریت آموزشی ۱۳۹۸؛ ۱۰(۳) (پیاپی ۳۹): ۴۹-۶۴.
- ۳۹- کریمی، محمدصادق و غفوری، محمد خالد. مزیت‌ها و محدودیت‌های کلاس‌های چندپایه بر اساس تجارب زیسته معلمان کلاس‌های چندپایه، نشریه توسعه حرفه‌ای معلمان ۱۳۹۷؛ ۳(۲):۵۹-۷۴.
- ۴۰- بهمن‌نیا، سینا و محمودیان‌آذر، تورج. شیوه‌ی اداره و مدیریت کلاس درسی چندپایه. مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی ۱۳۹۷؛ ۱۶(۳):۱۳۵-۱۴۴.
- 19- Matobako S, Heqoa S. The Implications of a new integrated curriculum for crowded and multigrade classes in Lesotho primary schools. M. Lekhetho. Education in Lesotho: Prospects and challenges. 2018:63-80.
- 20- Msimanga MR. Key Considerations for Effective Learning in Rural Multi Grade Classrooms. Creating Effective Teaching and Learning Spaces: Shaping Futures and Envisioning Unity in Diversity and Transformation. 2021 Sep 7:59.
- 21- Alasa VM, Tikoinavuso F, Raiula TR, Ali F. Pedagogical Preparation of Pre-service Primary School Teachers: The Challenges of the Professional Experience in Fiji. Gagasan Pendidikan Indonesia. 2021 Dec 15;2(2):60-73.
- 22- Reyteran R. Teaching in IP Schools: An Analysis of Teachers' Experiences as Input to Pre-Service Teacher Education. International Journal of Language and Literary Studies. 2021 Dec 5;3(4):131-42.
- 23- Novelia D. analysis of multigrade teaching policy implementation at elementary school levels in probolinggo district. International Journal of Global Accounting, Management, Education, and Entrepreneurship. 2021 Nov 30;2(1):55-65.
- 24- Hlalele D, Mosia M. Teachers' Sense of Community in Rural Learning Ecologies. Alternation. 2020 Jul 1;27(2).
- 25- Moncada Prieto YC. The Story and Experiences of Teacher Maria: A 20-years old period in the rural multigrade school". El Granadillo. Universidad Santo Tomás;2020.
- 26- Ncokwana ZT. The dynamics of leading in rural contexts: narratives of primary school Principals (Doctoral dissertation).
- 27- Bawane J. Paradoxes in teacher education: Voices from the Indian context. Teaching and teacher education: South Asian perspectives. 2019:49-70.
- 28- Joyce TM. Quality basic education for all: Challenges in multi-grade teaching in rural schools. Mediterranean Journal of Social Sciences. 2014 Jan 5;5(1):531.
- ۲۹- بدری، رحمان، محمودی، فیروز، ایمانزاده، علی، ادیب، یوسف. تجارب زیسته معلمان از آسیب‌ها و چالش‌های برنامه درسی کلاس‌های چندپایه دوره ابتدایی (مطالعه‌ای پدیدارشناسی). تدریس پژوهی ۱۴۰۰؛ ۹(۱):۱۳۵-۱۵۳.
- ۳۰- میرزایی، صالح. تجارب معلمان چندپایه دوره ابتدایی از نقش راهبران آموزشی در توسعه حرفه‌ای آنان [پایان‌نامه]. کردستان: دانشگاه کردستان؛ ۱۴۰۰.

- ۴۱- بوگری، احمد. بررسی دیدگاه متخصصان آموزشی پیرامون ارزشیابی کیفی-توصیفی در کلاس‌های چندپایه به‌منظور ارائه یک الگوی کاربردی. [پایان‌نامه]. اصفهان: پردیس فاطمه زهرا (س)؛ ۱۳۹۷.
- ۴۲- مرتضوی زاده، سید حشمت اله؛ نیلی، محمدرضا؛ نصر اصفهانی، احمدرضا و حسنی، محمد. واکاوی دیدگاه معلمان در خصوص مشکلات اجرایی طرح ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاس‌های چندپایه و ارائه راهکارهایی برای رفع آن‌ها. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی-برنامه‌ریزی درسی) ۱۳۹۷؛ ۱۵(۳۰): ۸۰-۹۳.
- ۴۳- الماسیان، سیده زینب. آسیب‌شناسی آموزش در کلاس‌های چندپایه از دیدگاه معلمان مدارس چندپایه ابتدایی شهرستان دلفان (استان لرستان) [پایان‌نامه]. تهران: دانشگاه الزهراء (س)؛ ۱۳۹۵.
- 44- Ghanbari M, Nikkhah M. Teachers Multi Grade Classroom of Opportunities and Constraints of these Clasese know what? (A Qualitative Study). Teacher Professional Development. 2017 Aug 23;2(2):55-66.
- 45- Khazaei L, Ahmadi P, Rahmani F, Bakhshi H, Gholipour J, Hosseinpour R. Challenges and disadvantages of multigrade teaching: Qualitative research. 2016;12:135-142.
- ۴۶- بشیری حدادان، کلثوم؛ محمودی، فیروز؛ رضا پور، یوسف و ادیب، یوسف. توصیف تجارب و ادراک معلمان و کارشناسان از آموزش در کلاس‌های چندپایه دوره ابتدایی مناطق روستایی کلبر، نشریه پژوهش‌های آموزش و یادگیری ۱۳۹۴؛ ۱۲(۲): ۱۰۷-۱۲۰.
- ۴۷- عطاران، محمد. پژوهش روایی: اصول و مراحل، تهران: انتشارات دانشگاه فرهنگیان؛ ۱۳۹۷.
- ۴۸- حیدری نقدعلی، ژیلا؛ عطاران، محمد و حاجی حسین نژاد، غلام‌رضا. تجربه‌های دوران تحصیل و شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلم: پژوهشی خودمردم‌نگارانه. پژوهش‌های انسان‌شناسی ۱۳۹۲؛ ۳(۱): ۲۸-۷.
- 49- Shareefa M, Moosa V, Matzin R, Abdulla NZ, Jawawi R. Facilitating differentiated instruction in a multi-grade setting: The case of a small school. SN Social Sciences. 2021 Apr 26;1(5):127.
- 50- Magro Gutiérrez, M., Hus, V., Jančič Hegediš, P. and Carrascal Domínguez, S., 2022. Students of Primary Education Degree from two European universities: a competency-based assessment of performance in multigrade schools. Comparative study between Spain and Slovenia. Revista Española de Educación Comparada, 2022(40).
- ۵۱- نصیری، حمیرا و فراهانی فرمهینی، ویدا. مدیریت کلاس چندپایه: آموزگار کلاس‌های چندپایه به چه مهارت‌هایی نیاز دارد؟ رشد آموزش ابتدایی ۱۳۹۴؛ ۱۹(۸): ۲۶-۲۸.
- ۵۲- شعبانی، حسن. مهارت‌های آموزشی و پرورشی: روش‌ها و فنون تدریس، تهران: سمت؛ ۱۳۹۸.
- ۵۳- نصیری، حمیرا. تجارب زیسته‌ی معلمان چندپایه شهر تهران و ارائه راهکار عملی تدریس مناسب به همراه یک مدل آموزشی [پایان‌نامه]، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی.
- ۵۴- دهقانی، مرضیه و باقریان فرد، مصطفی. برنامه‌ریزی درسی دوره‌ی ابتدایی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران؛ ۱۳۹۷.
- 55- Baeza A. Exploring the lived experience of one rural teacher in an Indigenous context: A narrative inquiry. In 6th Chilean Graduate Conference 2018 (No. 6th).
- 56- Taole M. Challenges Encountered by Teaching Principals in Rural Multigrade Primary Schools: A South African Perspective. International Journal of Whole Schooling. 2022;18(2):1-27.
- 57- Cortés González P, González Alba B, Leite Méndez A. Multigrade classrooms in rural schools of Andalusia. Teaching Perspectives.
- 58- Zamora Guzmán LF, Mendoza Báez AP. The Training of Educators for Rural Work: The Challenge Posed by the Multigrade Rural School in Colombia.
- ۵۹- مارش، کالین و ویلیس، جرج. مبانی نظری و عملی برنامه‌ریزی درسی، ترجمه‌ی سید احمد مدنی، تهران: انتشارات سمت؛ ۱۳۹۸.
- 60- Hargreaves E, Montero C, Chau N, Sibli M, Thanh T. Multigrade teaching in Peru, Sri Lanka and Vietnam: an overview. International journal of educational development. 2001 Nov 1;21(6):499-520.
- ۶۱- کاظمی، سیمین. کودکان کار: در جهانی که هرگز نساخته‌اند! سلامت اجتماعی ۱۳۹۶؛ ۱۴(۲): ۷۶-۷۸.
- 62- Unicef. Global programme to accelerate action to end child marriage. retrived at 20/5/2022 from <https://www.unicef.org/documents/leveraging-large-scale-sectoral-programmes-prevent-child-marriage-0>
- 63- Patel R, Joshi A. Design Opportunity for Learning Aid in Multi-grade Schools in Rural India. In Proceedings of the 7th Indian Conference on Human-Computer Interaction 2015 Dec 17 (pp. 68-73).

64- Lara Corro E, Juárez Bolaños D. Tutor Relationship between Students in a Multigrade Class in Mexico.

65- De borja jo, Marie a, Sigua e, Mark S, Marasigan AP. Pedagogical practices of multigrade teachers in conducting science learning activities. IOER International Multidisciplinary Research Journal. 2020 Sep 23;2(3):219-28.

66- Kucita P, Maxwell TW. Multi-grade teaching in Bhutan: Congruency amongst policies, teacher education, and practices. Educational Innovation and Practice. 2016;1(1):1-8.

۶۷- رومانی، سعید؛ حاجی حسین نژاد، غلام رضا؛ فاضلی، نعمت الله و حسینی خواه علی. بررسی فرهنگ روابط معلمان با همکاران، والدین و دانش آموزان: مدارس روستایی و چندپایه. مطالعات آموزش و آموزشگاهی ۱۳۹۹؛ ۸(۲): ۱۶۷-۱۹۲.

68- Menon R, Nedungdi P, Raman R. Technology enabled teacher training for low-literate, remote and rural multi-grade education centers. In 2017 International Conference on Advances in Computing, Communications and Informatics (ICACCI) 2017 Sep 13 (pp. 1594-1599). IEEE.